

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta pedagogická

Katedra historie

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**VÝPRAVY ZA PAMÁTKAMI KARLOVÝCH VARŮ
NA 1. STUPNI ZŠ**

Anna Pekařová

Vedoucí práce: Mgr. Eva Mušková, Ph.D.

Konzultant: Mgr. Iva Pleskačová

Plzeň 2012

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně s použitím uvedených pramenů a literatury.

V Plzni, 2012

.....

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucí své diplomové práce Mgr. Evě Muškové, Ph.D. a konzultantce práce Mgr. Ivě Pleskačové za jejich odborné vedení, trpělivost a cenné připomínky, kterými přispěly k jejímu vypracování.

Velké díky patří Mgr. Ivaně Birnerové ze ZŠ Dalovice u Karlových Varů, která mi umožnila realizaci jedné výpravy v praxi, a jejím žákům třetí třídy za skvělou spolupráci.

V Plzni, 2012

.....

OBSAH

ÚVOD.....	9
I. TEORETICKÁ ČÁST	11
1 UČIVO O MÍSTNÍM REGIONU V JEDNOTLIVÝCH VZDĚLÁVACÍCH PROGRAMECH.....	12
1.1 OBECNÁ ŠKOLA	12
1.2 ZÁKLADNÍ ŠKOLA.....	13
1.3 NÁRODNÍ ŠKOLA.....	13
1.4 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM	14
1.4.1 Člověk a jeho svět.....	15
1.4.2 Očekávané výstupy týkající se historie regionu, regionálních památek	16
1.4.3 Učivo týkající se historie regionu, regionálních památek.....	16
1.4.4 Klíčové kompetence	17
2 ORGANIZAČNÍ FORMY VE VÝUCE PRVOUKY A VLASTIVĚDY	19
2.1 EXKURZE	19
2.2 VLASTIVĚDNÁ VYCHÁZKA	20
2.3 PŘÍPRAVA A PRŮBĚH EXKURZE NEBO VYCHÁZKY	20
3 VYUČOVACÍ METODY PŘI VÝUCE PRVOUKY A VLASTIVĚDY	22
4 PAMÁTKY KARLOVÝCH VARŮ	24
4.1 KOLONÁDY.....	24
4.1.1 Mlýnská kolonáda (Zítkova kolonáda).....	24
4.1.2 Sadová kolonáda (kolonáda Sadového pramene).....	25
4.1.3 Tržní kolonáda (Tržiště)	26
4.1.4 Vřídelní kolonáda.....	26
4.1.5 Zámecká kolonáda.....	27
4.2 HISTORICKÉ LÁZEŇSKÉ BUDOVY.....	28
4.2.1 Alžbětiny lázně (Lázně V).....	28
4.2.2 Císařské lázně (Lázně I).....	28
4.2.3 Lázně III.....	29
4.2.4 Grandhotel Pupp	30
4.2.5 Hotel Imperial.....	30
4.2.6 Hotel Thermal.....	31
4.2.7 Parkhotel Richmond	31
4.2.8 Vojenský lázeňský ústav	32
4.3 DALŠÍ HISTORICKÉ STAVBY.....	32
4.3.1 Hlavní pošta	32
4.3.2 Národní dům.....	33
4.3.3 Městské divadlo.....	33
4.3.4 Poštovní dvůr.....	34
4.3.5 Zámecká věž	34
4.4 SAKRÁLNÍ STAVBY.....	35
4.4.1 Hřbitovní kostel sv. Ondřeje.....	35
4.4.2 Kostel sv. Linharta	35
4.4.3 Kostel sv. Lukáše.....	36
4.4.4 Kostel sv. Máří Magdalény	36
4.4.5 Kostel sv. Petra a Pavla.....	37
4.4.6 Sloup se sousoším Nejsvětější Trojice	37
4.4.7 Židovská synagoga.....	38

4.5	VÝZNAMNÉ KARLOVARSKÉ DOMY	38
4.5.1	Dům Elefant	39
4.5.2	Dům Felix Zawojski	39
4.5.3	Dům Krásná královna	39
4.5.4	Dům Pasteur	39
4.5.5	Dům Petr	40
4.5.6	Dům U tří mouřenínů	40
4.5.7	Lützowova vila	40
4.6	ROZHLEDNY A VYHLÍDKY	41
4.6.1	Goethova vyhlídka	41
4.6.2	Jelení skok	41
4.6.3	Maierův gloriét	41
4.6.4	Rozhledna Diana	42
4.6.5	Tři kříže	42
4.6.6	Vyhlídka Karla IV.	42
4.7	MUZEA A GALERIE	42
4.7.1	Galerie umění	42
4.7.2	Městská galerie Karlovy Vary	43
4.7.3	Muzeum Karlovy Vary	43
4.8	KAMENOSOCHAŘSKÉ PAMÁTKY	43
4.8.1	Cambridgeský sloup	43
4.8.2	Keglewiczův kříž	44
4.8.3	Kříž na Petrově výšině	44
4.8.4	Lesní pobožnost	44
4.8.5	Socha sv. Bernarda	44
4.8.6	Socha sv. Jana Nepomuckého	45
4.9	PARKY	45
4.9.1	Dvořákovy sady	45
4.9.2	Japonská zahrada	45
4.9.3	Sady Karla IV.	46
4.9.4	Smetanovy sady	46
4.10	PAMÁTNÍKY A POMNÍKY	46
II.	PRAKTICKÁ ČÁST	47
5	VÝPRAVA Č. 1	48
5.1	POPIS VÝPRAVY	48
5.2	ÚKOLY V PRACOVNÍM LISTU	49
5.3	ZHODNOCENÍ PRŮBĚHU	50
5.4	ZPĚTNÁ VAZBA OD ŽÁKŮ	51
5.5	NÁMĚTY DO DALŠÍCH HODIN	52
6	VÝPRAVA Č. 2	54
6.1	POPIS VÝPRAVY	54
6.2	POPIS ÚKOLŮ	54
6.3	NÁMĚTY DO DALŠÍCH HODIN	55
7	VÝPRAVA Č. 3 – PO STOPÁCH KARLA IV.	57
7.1	POPIS VÝPRAVY	57
7.2	ÚKOLY V PRACOVNÍM LISTU	58
7.3	NÁMĚTY DO DALŠÍCH HODIN	60
8	VÝPRAVA Č. 4 – NA STOPĚ SLAVNÝM NÁVŠTĚVNÍKŮM MĚSTA	61

8.1	POPIS VÝPRAVY.....	61
8.2	ÚKOLY V PRACOVNÍM LISTU	62
8.3	NÁMĚTY DO DALŠÍCH HODIN	64
9	VÝPRAVA Č. 5.....	65
9.1	POPIS VÝPRAVY.....	65
9.2	ÚKOLY V PRACOVNÍM LISTU	66
9.3	NÁMĚTY DO DALŠÍCH HODIN	67
10	VÝPRAVA Č. 6 - PAMÁTKY V POVĚSTECH A PŘÍBĚZÍCH	68
10.1	POPIS VÝPRAVY.....	68
10.2	POPIS ÚKOLŮ.....	69
	ZÁVĚR	71
	ABSTRACT	72
	SEZNAM OBRÁZKŮ	73
	SEZNAM PŘÍLOH.....	74
	POUŽITÉ ZDROJE	75
	PŘÍLOHY	I

ÚVOD

V Karlových Varech jsem se narodila a strávila jsem zde praktický celý svůj dosavadní život, proto pro mne při výběru tématu diplomové práce bylo regionální téma jasnou volbou. Navíc mne historie vždy zajímala a bavila. Učivo o místním regionu je ovšem velmi široké a obsáhlé, proto jsem se rozhodla zaměřit na karlovarské památky. Domnívám se, že i městské památky mohou být pro žáky zajímavé a lákavé, když se jim vhodně podají.

Myslím si, že učivo o místním regionu by mělo být na 1. stupni ZŠ stěžejní při výuce prvouky i vlastivědy. Každý by měl znát historii svého rodiště a bydliště a být na ně patřičně hrdý. Proto bychom měli v žácích probouzet a podněcovat zájem o významná a zajímavá místa regionu, o jeho historii, kulturní, historické i přírodní památky. Prostřednictvím regionálního učiva také můžeme žáky motivovat a vzbudit v nich zájem o historii, přírodu či kulturu.

Učivo o místním regionu nám rovněž nabízí možnost propojení teorie s praxí, ať už se jedná o část zeměpisnou (orientace v místě bydliště, práce s plánkem města, poznávání okolní krajiny, ochrana životního prostředí apod.) nebo dějepisnou (minulost a současnost obce, minulost předků, významné budovy aj.).

Cílem mé práce je představit významné karlovarské památky, navrhnout výpravy za památkami vhodné pro žáky 1. stupně a vytvořit k nim pracovní listy.

Práci člením na část teoretickou a část praktickou.

V teoretické části se zabývám zastoupením učiva o místním regionu v jednotlivých vzdělávacích programech. Zaměřuji se také na vyučovací formy a vyučovací metody v hodinách prvouky a vlastivědy. Následuje charakteristika jednotlivých karlovarských památek.

V praktické části své práce navrhuji několik výprav po památkách Karlových Varů. K výpravám jsem vytvořila pracovní listy a výpravy doplňuji náměty, jak s tématem pracovat v dalších hodinách ve škole nebo jak ho rozšířit.

První výpravu realizuji v praxi ve třetí třídě základní školy. Její průběh popisuji a dokumentuji.

Doufám, že má práce poslouží jako zdroj inspirace karlovarským učitelům 1. stupně základní školy, případně komukoli jinému, koho zajímají památky našeho města.

I. TEORETICKÁ ČÁST

V teoretické části se věnuji postavení učiva o místním regionu ve vzdělávacích programech Obecná škola, Základní škola, Národní škola a Rámcový vzdělávací program, kterému se věnuji podrobněji, protože se jedná o nový a aktuální program. V kapitole o Rámcovém vzdělávacím programu se zabývám vzdělávací oblastí Člověk a jeho svět, očekávanými výstupy souvisejícími s regionem a jeho památkami, učivem o regionu a jeho památkách a klíčovými kompetencemi, které dané učivo rozvíjí.

Dále se věnuji organizačním formám ve vyučování prvouky a vlastivědy, přičemž se zaměřuji na mimoškolní organizační formy a jejich přípravu. Zmiňuji také vyučovací metody při vyučování prvouky a vlastivědy.

V poslední a nejdůležitější části se zabývám karlovarskými památkami, které pro přehlednost dělím do několika kategorií. U jednotlivých památek uvádím jejich stručný popis a historii.

1 UČIVO O MÍSTNÍM REGIONU V JEDNOTLIVÝCH VZDĚLÁVACÍCH PROGRAMECH

V této kapitole se věnuji výskytu učiva o místním regionu v jednotlivých vzdělávacích programech, které vznikly v devadesátých letech a také jeho výskytu v nově vzniklém Rámcovém vzdělávacím programu, který je součástí školské reformy.

Vzdělávací programy jsou závazné dokumenty, podle kterých je realizováno vzdělávání ve školách. V předchozích letech si školy v České republice mohly vybrat ze tří programů- Vzdělávací program Obecná škola (schválený MŠMT ČR roku 1995), Vzdělávací program Základní škola (schválený roku 1996) a Vzdělávací program Národní škola (schválený roku 1997).

Dnes je vyučování na školách realizováno podle Rámcových vzdělávacích programů, které vymezují závazné rámce vzdělávání pro jednotlivé etapy a na jejichž základě si školy vytváří vlastní Školní vzdělávací programy.

Koncepce předmětu vlastivědy se v jednotlivých programech liší, stejně tak je zde učivo o místním regionu zastoupeno v různé míře, což dokládají následující stránky.

1.1 OBECNÁ ŠKOLA¹

Podle vzdělávacího programu Obecná škola mají žáci v 1. - 3. ročníku předmět Prvouka, ve 4. a 5. ročníku pak samostatné předměty Vlastivěda a Přírodověda. Názvy jednotlivých ročníků vystihují, které dovednosti jsou v daných ročnících nejvíce rozvíjeny a o čem se v nich žáci učí (Jsem školák, Prostředí mého života, Učíme se pozorovat a popisovat, Učíme se naslouchat a setkávat, Učíme se učit a přemýšlet).

Jednotlivé ročníky se dělí na několik témat. Témata jsou dále doplněna okruhy materiálů, ve kterých učitel vyhledává náměty do výuky. Regionu není věnováno samostatné téma, ale je jedním z okruhů, tudíž je zmiňován v rámci různých témat po celých pět let. Cílem okruhu je „ukázat širší kulturní oblast, která je domovem dítěte, vzbudit u dětí hrdost na hodnoty jejich regionu a navodit chápání zvláštností

¹ KOL. *Vzdělávací program Obecná škola: pojetí obecné školy: učební osnovy obecné školy*. 4., upr. vyd. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-106-1, s. 120-163.

domácího regionu a příslušnosti k větším celkům.“² Jedním z témat tohoto okruhu jsou i kulturní bohatství a významné památky.

1.2 ZÁKLADNÍ ŠKOLA

Ve vzdělávacím programu Základní škola není učivo předmětu Prvouka (1. -3. ročník) striktně rozděleno do jednotlivých ročníků, ale učitel si sám vybírá z daných témat. Jedním z témat, která tento program nabízí, je z našeho pohledu důležité téma „Naše obec“. Žák by měl mimo jiné „*projevit zájem o významná místa v obci, poznávat je a chovat se k nim ohleduplně, s úctou (pod vedením učitelů, rodičů), být schopen o nich vyprávět*“^{3,4}.

Na Prvouku navazuje ve 4. a 5. ročníku předmět Vlastivěda. Na základě okruhu „Místo, v němž žijeme“ by měl žák kromě jiného umět „*uvést významné rodáky a předky, kulturní a historické památky regionu, významné události a jejich místa, jmenovat příklady chráněných území přírody v regionu*“^{5,6}.

1.3 NÁRODNÍ ŠKOLA

Na základě vzdělávacího programu Národní škola mají žáci v prvních třech letech školní docházky předmět Prvouka. Každý ročník se skládá z několika okruhů, které jsou doplněny několika tématy. Učivo o místním regionu je zde zastoupeno velmi okrajově. Pouze ve 3. ročníku je u okruhu „Místo, kde žijí“ zmíněno téma „*Minulost naší obce (města)*“.⁷

Na Prvouku navazuje Vlastivěda (4. -5. ročník). Tento vzdělávací program doporučuje pro výuku Vlastivědy práci v integrovaných blocích. Žáci se učí sepsat záznam z vycházky či exkurze. Cílem je, aby měli žáci rádi místo, ve kterém žijí, vážili si tradic

² KOL. *Vzdělávací program Obecná škola*, s. 162.

³ KOL. *Vzdělávací program Základní škola*. Praha: Fortuna, 1996. ISBN 80-7168-337-X, s. 97.

⁴ *Tamtéž*, s. 92-98.

⁵ *Tamtéž*, s. 123.

⁶ *Tamtéž*, s. 122-123.

⁷ KOL. *Vzdělávací program Národní škola: vzdělávací program pro 1. - 9. ročník základního vzdělávání*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1997. ISBN 80-04-26 683-5, s. 64-66.

rodiště, regionu a celé vlasti. Mají umět poskytnout základní informace o svém regionu. Součástí kmenového učiva jsou ve 4. ročníku exkurze do zajímavých míst.⁸

1.4 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM⁹

Tento vzdělávací program je ze všech nejnovější. Byl vytvořen v rámci školské reformy, jejímž cílem je přechod od osnov, které byly jednotné pro všechny školy, k vytvoření rámcových vzdělávacích programů (dále jen RVP), na jejichž základě si školy vytvoří své vlastní školní vzdělávací programy (dále jen ŠVP).

RVP jsou postupně tvořeny pro všechny typy vzdělání. Stejně tak i zavádění ŠVP na školách probíhá postupně. Například na základních školách se podle příslušných ŠVP začalo povinně učit v 1. a 6. ročníku od 1. 9. 2007.¹⁰

RVP vymezuje vzdělávací obsah, rozdělený do 9 vzdělávacích oblastí, které jsou tvořeny jedním či dvěma vzdělávacími obory. Každá vzdělávací oblast je uvedena vlastní charakteristikou, ve které je popsán její význam a postavení v základním vzdělávání a charakteristika vzdělávacího obsahu jednotlivých vzdělávacích oborů. Následuje cílové zaměření oblasti, ve kterém je uvedeno, k čemu je žák pomocí vzdělávacího obsahu veden za účelem dosahování klíčových kompetencí.

Vzdělávací obsah tvoří očekávané výstupy a učivo. Na 1. stupni ZŠ je vzdělávací obsah rozdělen na 1. období (1. -3. ročník) a 2. období (4. -5. ročník).

„Očekávané výstupy mají činnostní povahu, jsou prakticky zaměřené, využitelné v běžném životě a ověřitelné. Vymezují předpokládanou způsobilost využívat osvojené učivo v praktických situacích a v běžném životě. RVP ZV stanovuje očekávané výstupy na konci 3. ročníku (1. období) jako orientační (nezávazné) a na konci 5. ročníku (2. období) a 9. ročníku jako závazné.

Učivo je v RVP ZV strukturováno do jednotlivých tematických okruhů (témat, činností) a je chápáno jako prostředek k dosažení očekávaných výstupů. Pro svoji informativní

⁸ KOL. *Vzdělávací program Národní škola*, s. 70-71.

⁹ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007. [cit. 2012-02-05]. Dostupné z: http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf (dále jen RVP ZV)

¹⁰ Harmonogram. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. MŠMT, © 2006 [cit. 2012-02-05]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolskareforma/harmonogram>

a formativní funkci tvoří nezbytnou součást vzdělávacího obsahu. Učivo, vymezené v RVP ZV, je doporučeno školám k distribuci a k dalšímu rozpracování do jednotlivých ročníků nebo delších časových úseků. Na úrovni ŠVP se stává učivo závazné.“¹¹

Vlastivědné učivo je součástí vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět.

1.4.1 ČLOVĚK A JEHO SVĚT¹²

Tato vzdělávací oblast, která tvoří těžiště mé práce, je jako jediná koncipovaná jen pro 1. stupeň základního vzdělávání. Navazují na ni vzdělávací oblasti Člověk a společnost, Člověk a příroda a vzdělávací obor Výchova ke zdraví. Oblast je členěna do pěti tematických okruhů: Místo, kde žijeme, Lidé kolem nás, Lidé a čas, Rozmanitost přírody, Člověk a jeho zdraví.

Vlastivědnému učivu se věnují okruhy „Místo, kde žijeme“ a „Lidé a čas“. V tematickém okruhu „Místo, kde žijeme“ poznávají žáci své nejbližší okolí a místní a regionální skutečnosti. Cílem tohoto okruhu je probudit v nich kladný vztah k jejich bydlišti a rozvíjet u nich národní cítění a kladný vztah k vlastní zemi.

Tematický okruh „Lidé a čas“ se zabývá orientací v dějích a časech a vychází se v ní od neznámějších událostí v rodině, obci a regionu. *„Podstatou tematického okruhu je vyvolat u žáků zájem o minulost, o kulturní bohatství regionu i celé země. Proto je důležité, aby žáci mohli samostatně vyhledávat, získávat a zkoumat informace z dostupných zdrojů, především pak od členů své rodiny i od lidí v nejbližším okolí, aby mohli společně navštěvovat památky, sbírky regionálních i specializovaných muzeí, veřejnou knihovnu atd.“*¹³

¹¹ RVP ZV, s. 18.

¹² *Tamtéž*, s. 37-38.

¹³ *Tamtéž*, s. 38.

1.4.2 OČEKÁVANÉ VÝSTUPY TÝKAJÍCÍ SE HISTORIE REGIONU, REGIONÁLNÍCH PAMÁTEK¹⁴

1. období

LIDÉ A ČAS

žák pojmenuje některé rodáky, kulturní či historické památky, významné události regionu, interpretuje některé báje a pověsti spjaté s místem, ve kterém žije

2. období

MÍSTO, KDE ŽIJEME

žák vyhledá typické regionální zvláštnosti přírody, osídlení, hospodářství a kultury, jednoduchým způsobem posoudí jejich význam z hlediska přírodního, historického, politického, správního a vlastnického

LIDÉ A ČAS

žák využívá archivů, knihoven, sbírek muzeí a galerií jako informačních zdrojů pro pochopení minulosti; zdůvodní základní význam chráněných částí přírody, nemovitých i movitých kulturních památek

žák rozeznává současné a minulé a orientuje se v hlavních reáliích minulosti a současnosti naší vlasti s využitím regionálních specifik

1.4.3 UČIVO TÝKAJÍCÍ SE HISTORIE REGIONU, REGIONÁLNÍCH PAMÁTEK¹⁵

1. období

MÍSTO, KDE ŽIJEME

obec (město), místní krajina- minulost a současnost obce (města), význačné budovy
regionální památky- péče o památky, lidé a obory zkoumající minulost

LIDÉ A ČAS

báje, mýty, pověsti- minulost kraje a předků, domov, vlast, rodný kraj

¹⁴ RVP ZV, s. 39-40.

¹⁵ *Tamtéž*, s. 39, 41.

Na základě předchozích informací je patrné, že v minulých letech a předchozích vzdělávacích programech se regionální tematice nevěnovalo tolik pozornosti jako dnes a do určité míry záleželo hlavně na učiteli, zda se danému tématu bude podrobněji věnovat. Naopak stávající Rámcový vzdělávací program jasně ukazuje, že na vlastní region je v dnešní době kladen velký důraz. Tento zvýšený zájem o regionální tematiku je jedním z moderních trendů ve vyučování, ke kterým patří mimo jiné i důraz na vlastní zkušenosti a znalosti žáků. A obojího se dá v rámci učiva o regionu velmi dobře využít.

1.4.4 KLÍČOVÉ KOMPETENCE¹⁶

Klíčové kompetence jsou souhrnem vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot, které jsou nezbytné při osobním rozvoji a uplatnění každého člena společnosti. Vzdělávání má žáky vybavit souborem klíčových kompetencí na dosažitelné úrovni a má je připravit na další vzdělávání. Jejich osvojování je dlouhodobým a složitým procesem, který začíná už během předškolního vzdělávání, pokračuje v základním a středním vzdělávání a dotváří se v průběhu života. Kompetence se prolínají, jsou multifunkční a mají nadpředmětovou podobu. Celý vzdělávací obsah a všechny aktivity a činnosti, probíhající ve škole, by proto měly být směřovány k jejich utváření a rozvoji.

Klíčové kompetence v etapě základního vzdělávání:

- kompetence k učení
- kompetence k řešení problémů
- kompetence komunikativní
- kompetence sociální a personální
- kompetence občanské
- kompetence pracovní

Klíčové kompetence se samozřejmě utváří a rozvíjí i v rámci učiva o místním regionu, při vlastivědných vycházkách a aktivitách s nimi spojenými.

Jedná se o tyto dovednosti a schopnosti:

¹⁶ RVP ZV, s. 14-16.

Kompetence k učení

Žák vyhledává, třídí a efektivně využívá informace při učení, ve tvůrčích činnostech a praktickém životě. Pracuje s obecně užívanými termíny, znaky a symboly, dává věci do souvislostí, propojuje poznatky z dalších vzdělávacích oblastí.

Kompetence k řešení problémů

Žák si je vědom problémových situací ve škole i mimo ni, přemýšlí o příčinách problémů a promýšlí způsoby jejich řešení. Kriticky myslí, je schopný obhájit své rozhodnutí a je si vědom zodpovědnosti za vlastní rozhodnutí.

Kompetence komunikativní

Žák se ústně i písemně vyjadřuje výstižně, kultivovaně, souvisle a je schopen formulovat své názory a myšlenky v logickém sledu. Naslouchá projevům druhých lidí, rozumí jim a reaguje na ně přiměřeně.

Kompetence sociální a personální

Žák umí spolupracovat ve skupině, cení si zkušeností druhých a respektuje jejich názory. Z myšlenek a chování druhých si bere ponaučení.

Kompetence občanské

Žák si váží našich tradic, kulturního a historického dědictví a chrání je. Má kladný vztah k uměleckým dílům, má smysl pro kulturu a tvořivost.

Kompetence pracovní

Tyto kompetence se k poznávání regionu a jeho památek nevztahují.

Je zřejmé, že při poznávání vlastního regionu a regionálních památek lze u žáků rozvíjet téměř všechny klíčové kompetence. Největší přínos a význam učiva o regionu vidím v rozvoji kompetencí občanských. Poznávání regionu, jeho památek a zvláštností na vlastní oči je podle mne nejsnazší a nejefektivnější způsob, jak u žáků rozvíjet kladný vztah k uměleckým dílům, tradicím, kulturnímu a historickému dědictví. Pokud se žáci setkají nejen s památkami v dobrém stavu, ale i s těmi, které jsou zanedbané a chátrají, spíše to v nich vyvolá touhu je chránit.

2 ORGANIZAČNÍ FORMY VE VÝUCE PRVOUKY A VLASTIVĚDY

Organizační formy tvoří jednu ze základních složek výchovně-vzdělávacího procesu. Chápeme je jako „způsob uspořádání výuky v konkrétních podmínkách výchovně-vzdělávací instituce.“¹⁷

Vavrdová vymezuje termín organizační forma jako „uspořádání vnějších organizačních stránek a podmínek vyučování, v nichž se realizuje výchovně-vzdělávací proces.“¹⁸

Je zřejmé, že vymezení organizačních forem se u jednotlivých autorů nepatrně liší, ale podstata je stejná.

V literatuře se organizační formy dělí dle různých kritérií, já se však dále věnuji pouze těm formám, které se uskutečňují mimo školu a souvisí s tématem mé práce, a sice exkurzi a vycházce.

V Didaktice primární školy jsou charakterizovány takto: „Vycházka nebo exkurze je taková organizační forma vyučování, která se uskutečňuje v přírodním, společenském či výrobním prostředí a žáci zde získávají vědomosti o předmětech a jevech z dané oblasti v přirozených podmínkách“.¹⁹

2.1 EXKURZE²⁰

Exkurze je jednou z organizačních forem, které se v současném školství využívají stále více. Jejím prostřednictvím totiž žáci získávají přímou zkušenost ze styku s poznávanou skutečností. Toto bezprostřední setkání posiluje emocionální zážitek z poznání a vyvolává emocionální vztah k objektu poznání.

Vavrdová exkurzi charakterizuje jako „vycházku spojenou s poznáním činností člověka; může to být návštěva některých zařízení, např. muzea, divadla, ateliéru, keramické dílny, pekárny, průmyslového podniku apod., návštěva významné kulturní památky

¹⁷ VALIŠOVÁ, Alena; KASÍKOVÁ, Hana (eds.). *Pedagogika pro učitele. 2.*, rozš. vyd. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3357-9, s. 174.

¹⁸ VAVRDOVÁ, Alena. *Didaktika vlastivědy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009. Skripta. ISBN 978-80-244-2263-3, s. 35.

¹⁹ NELEŠOVSKÁ, Alena; SPÁČILOVÁ, Hana. *Didaktika primární školy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2005. ISBN 80-244-1236-5, s. 185.

²⁰ VALIŠOVÁ, A., KASÍKOVÁ, H. *Pedagogika pro učitele*, s. 181.

(kostela, zámku, kaple, atd.).“²¹ Při exkurzi lze využít znalostí pracovníků těchto zařízení, protože nám mohou poskytnout odborné a praktické informace.

2.2 VLASTIVĚDNÁ VYCHÁZKA²²

Vycházka poskytuje žákům bezprostřední smyslové vnímání, podporuje rozvoj jejich pozorovacích schopností a uvažování, vede je ke správnému vztahu k přírodě, umocňuje estetickou výchovu a umožňuje objasnit a zopakovat učební látku.

Vycházky a exkurze můžeme dělit dle různých hledisek. Didaktika primární školy je dělí buď podle zařazení do vyučovacího procesu na úvodní a závěrečné, nebo podle vztahu k obsahu vyučování na tematické, komplexní jednopředmětové a komplexní víceředmětové.²³

Úvodní vycházky a exkurze poskytují žákům poznatky a zkušenosti, na které bude navázáno v dalších vyučovacích hodinách. Při závěrečných vycházkách jsou naopak dříve získané poznatky ověřovány a prohlubovány, případně doplňovány.

Již z názvů je patrné, že tematické vycházky se věnují jednomu tématu či problému, komplexní jednopředmětové několika částem učiva v rámci jednoho předmětu a komplexní víceředmětové se týkají poznatků z několika předmětů.

2.3 PŘÍPRAVA A PRŮBĚH EXKURZE NEBO VYCHÁZKY²⁴

Vzhledem k tomu, že se exkurze i vycházka uskutečňují mimo školu, je naprosto nezbytná důkladná a promyšlená příprava učitele.

Učitel si musí vhodně zvolit typ vycházky a její tematické zaměření. Pokud má vycházka komplexní charakter, můžeme propojit různá témata a využít zároveň i mezipředmětové vztahy. Pokud je charakteru monotematického, věnujeme se jednomu určitému tématu.

²¹ VAVRDOVÁ, A. *Didaktika vlastivědy*, s. 36.

²² *Tamtéž*, s. 36-37.

²³ NELEŠOVSKÁ, Alena a Hana SPÁČILOVÁ. *Didaktika primární školy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2005. ISBN 80-244-1236-5, s. 186.

²⁴ PODROUŽEK, Ladislav. *Úvod do didaktiky prvouky přírodovědy pro primární školu*. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2003. ISBN 80-86473-45-7, s. 82-83.

Dále je nutné stanovit si cíl vycházky, seznámit se s její trasou, projít si ji a sestavit plán vycházky s vhodně zvolenými stanovišti, na kterých budou žáci plnit zadané úkoly. Jako stanoviště volíme klidná a bezpečná místa. Nezbytná je také volba vyučovacích metod, které při vycházce využijeme, příprava případných vyučovacích pomůcek a promyšlení bezpečnosti během vycházky. Před samotnou vycházkou musí být informován ředitel školy a rodiče žáků.

Zapomenout nesmíme ani na vhodnou motivaci, abychom probudili v žácích zvědavost a touhu poznat něco nového.

Vycházky ovšem nekladou velké nároky jen na učitele, ale i na žáky samotné. I ti se na ně musí připravit. Žáci musí být poučeni o dodržování kázně a bezpečnosti při vycházce a musí být informováni o cíli, trase a časové relaci vycházky. Dále by měli být instruováni o správném oblečení a obuvi a o potřebných pomůckách. Podle obtížnosti a povahy jednotlivých úkolů o nich můžeme žáky informovat předem.

V průběhu vycházky samotné je nutné dohlížet na bezpečnost a kázeň žáků, upřesnit jim úkoly na jednotlivých stanovištích, střídat vyučovací metody, průběžně kontrolovat činnosti žáků a hodnotit je.

Vycházka by měla obsahovat i relaxaci, během které lze uplatnit herní činnosti. Měla by být ukončena shrnutím plnění úkolů a během další vyučovací hodiny ve škole by mělo být provedeno shrnutí a vyhodnocení celé vycházky. I žákům samotným by měl být dán dostatečný prostor pro vyjádření se k vycházce.

S obsahem vycházky lze dále pracovat i v dalších vyučovacích hodinách. Žáci mohou vycházku výtvarně nebo literárně (např. vyprávění, komiks, báseň) ztvárnit, sestavit vlastního turistického průvodce nebo například vytvořit výstavku přírodnin, pokud byla vycházka přírodovědného charakteru.

3 VYUČOVACÍ METODY PŘI VÝUCE PRVOUKY A VLASTIVĚDY

Stejně jako organizační formy jsou i vyučovací metody jednou ze základních složek výchovně-vzdělávacího procesu.

V Obecné didaktice jsou vyučovací metody charakterizovány jako „*způsoby záměrného uspořádání činností učitele i žáků, které směřují ke stanoveným cílům.*“²⁵ Učitel tedy při vyučování volí takové metody, při kterých je žák aktivní a které vedou k dosažení stanoveného cíle.

Volba vhodných metod není pouze záležitostí vyučovacích hodin. I při přípravě vycházky či exkurze je nutné volit metody s ohledem na jejich cíl. Přihlížíme také k věku žáků a metody v průběhu vycházky střídáme, aby neměla jednotvárný charakter a žáky bavila.

Klasifikace vyučovacích metod není jednotná, v literatuře se setkáme s mnoha způsoby dělení podle různých kritérií. Uvádím zde proto pouze dvě dělení.

Podle pramene poznání a typu poznatků se metody dělí na metody slovní, které jsou monologické (výklad, vysvětlování, vyprávění), dialogické (dialog, rozhovor, diskuze), metody písemných prací (písemná cvičení, kompozice) a metody práce s učebnicí, knihou, textovým materiálem. Dále pak metody názorně demonstrační, ve kterých jsou zahrnuty pozorování předmětů a jevů, předvádění (předmětů, činností, modelů, pokusů), demonstrace statických obrazů, projekce statická a dynamická. A jako poslední metody praktické, které obsahují nácvik pohybových a pracovních dovedností, laboratorní činnosti, pracovní činnosti (dílny, pozemek) a grafické a výtvarné činnosti.²⁶

Podle fáze výchovně vzdělávacího procesu se pak dělí na metody motivační (vzbuzujeme zájem žáků), metody expoziční (podáváme nové učivo), metody fixační

²⁵ SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika*. 2., rozš. a aktualit. vyd. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1821-7, s. 181.

²⁶ *Tamtéž*, s. 184-185.

(opakuje a procvičuje učivo), metody diagnostické a klasifikační (kontrolujeme a hodnotíme zvládnutí učiva) a metody aplikační.²⁷

V hodinách prvouky a vlastivědy se nejčastěji používají metody vyprávění a rozhovoru. Důležitá jsou také praktická pozorování v přírodě a práce s mapou a buzolou. Vavrdová zmiňuje také didaktickou hru.²⁸

Vlastivědné hry se dělí na hry v místnosti a v terénu. Při terénních hrách se žáci učí orientaci, pracují s mapou či plánem a seznamují se s místní krajinou. Hry v místnosti lze dělit podle mnoha hledisek, v Didaktice vlastivědy jsou to hry k procvičování paměti a logického myšlení, hry, při kterých se žák učí číst v mapě, hry využívající obrázky a symboly a soutěže, rébusy, osmisměrky apod.²⁹

Vyprávění, rozhovor, pozorování krajiny i herní aktivity jsou také nedílnou součástí mnoha navržených vycházek po městě.

²⁷ SKALKOVÁ, J. *Obecná didaktika*, s. 185.

²⁸ VAVRDOVÁ, A. *Didaktika vlastivědy*, s. 40-41.

²⁹ *Tamtéž*, s. 43.

4 PAMÁTKY KARLOVÝCH VARŮ

V Karlových Varech je k vidění mnoho zajímavých míst, přesto jsem se rozhodla zaměřit svou pozornost na památky v centru města. Protože právě zde žáci uvidí to nejzajímavější, co město nabízí. V centru města na člověka doslova dýchá historie a téměř v každé uličce lze poukázat na památku či jinou zajímavost, k jejichž vzniku či historii se váže poutavý příběh. Centrum města představuje kombinaci uměleckých slohů, minulosti a současnosti a nabízí mnoho atraktivních míst, která zaujmou i dětské návštěvníky.

Ke každé památce připojuji její stručnou historii, popis a případně další zajímavosti, které by mohly žáky zaujmout. Záleží pak pouze na učitelích, které informace žákům sdělí.

Pro přehlednost dělím karlovarské památky do několika kategorií.

4.1 KOLONÁDY

Protože jsou Karlovy Vary známé po celém světě díky teplým léčivým pramenům, patří kolonády k dominantám města a jsou pro ně příznačné. Ve městě se nachází celkem pět kolonád a každá z nich zastřešuje jeden či více pramenů. Z více než 80 pramenů jich je 13 zachycených a využívaných k pitným kúráům.³⁰

4.1.1 MLÝNSKÁ KOLONÁDA (ZÍTKOVA KOLONÁDA)³¹

Na místě, kde stál dříve mlýn, byly roku 1711 postaveny Mlýnské lázně. Jednalo se o malou budovu s hrázděným patrem, sestávající ze tří lázní v přízemí a dvou pokojů v patře. Poblíž lázní byla v letech 1792-1793 postavena první kolonáda - dlouhý

³⁰ Prameny v Karlových Varech. *Správa přírodních léčivých zdrojů a kolonád* [online]. © 2010 [cit. 2012-04-02]. Dostupné z: <http://www.splzak.cz/cs/prameny/5-prameny-v-karlovyh-varech.html>

³¹ ZEMAN, L.; KUČA, K.; KUČOVÁ, V. *Západočeský lázeňský trojúhelník: západočeské lázně vybrané k nominaci na zápis do seznamu světového dědictví UNESCO*. Karlovy Vary: Karlovarský kraj, 2008. ISBN 978-80-87104-30-9, s. 18-19.

a otevřený sloupový ochoz podél břehu řeky Teplé. Roku 1811 byla nahrazena novou dřevěnou kolonádou podle plánu německého stavitele Johanna Augusta Giesela³².

Ke Gieselově kolonádě byla roku 1827 přistavěna Mlýnská kolonáda podle návrhu Josefa Esche³³, stojící na místě starých Mlýnských lázní.

Nynější kamenná kolonáda (obrázek č. 1), tradiční symbol města, která nahradila nevyhovující kolonádu dřevěnou, byla postavena v letech 1871-1881 podle projektu pražského architekta Josefa Zítka, autora Národního divadla v Praze. Tato novorenesanční trojlodní stavba měří celkem 132 metrů a střechu nese 124 korintských sloupů.

Součástí kolonády je orchestřiště zdobené alegorickými reliéfy s motivy z karlovarské historie. Balustrády střešní terasy jsou osazeny dvanácti alegorickými sochami, které představují jednotlivé měsíce v roce.

Kolonáda kryje pět pramenů (Skalní, Libuše, Knížete Václava, Rusalka, Mlýnský) a nachází se v ní také busta Josefa Zítka. V blízkosti Mlýnského pramene je na zdi umístěna mramorová deska s českým a latinským textem oslavné básně „Vřídlo Karlovarskému“ zvané Óda na Vřídlo, vzniklé kolem roku 1500. Jejím autorem je humanista Bohuslav Hasištejnský z Lobkovic, který v Karlových Varech často pobýval.

4.1.2 SADOVÁ KOLONÁDA (KOLONÁDA SADOVÉHO PRAMENE)³⁴

Tato litinová kolonáda (obrázek č. 2), postavená v letech 1880-1881, přiléhá k Dvořákovým sadům a je jedním z mnoha karlovarských děl vídeňských architektů Ferdinanda Fellnera³⁵ a Hermanna Helmera³⁶. Kolonáda původně sloužila jako promenáda koncertního sálu zvaného Blanenský pavilon, který byl součástí restaurace. Koncertní pavilon i restaurace však byly v šedesátých letech 20. století zbourány a dochovala se jen kolonáda.

³² Německý architekt a dvorní stavitel (1751-1822), představitel francouzského klasicismu.

³³ Německý architekt (1784-1854).

³⁴ ZÍDKOVÁ, Anna. *Fellner a Helmer v Karlových Varech*. Karlovy Vary: Karlovarské muzeum, 1997. Dějiny a příroda Karlovarska, 2. svazek, s. 63-64.

³⁵ Rakouský architekt (1847-1916), spolumajitel architektonického ateliéru Fellner a Helmer ve Vídni.

³⁶ Rakouský architekt (1850-1919), spolumajitel architektonického ateliéru Fellner a Helmer ve Vídni.

Pod střechou kolonády se nachází Hadí pramen. Sadový pramen, objevený při kopání základů Vojenského lázeňského ústavu, vyvěrá v prostorách ústavu hned vedle kolonády. Za součást Sadové kolonády je považován také pramen Svoboda. Altán s pramenem se nachází mezi Mlýnskou kolonádou a Lázněmi III, při jejichž stavbě byl také pramen ve 2. polovině 19. století objeven.

4.1.3 TRŽNÍ KOLONÁDA (TRŽIŠTĚ)³⁷

Na místě staré radnice stojí dřevěná kolonáda (obrázek č. 3) zdobená krajkovými motivy vyřezanými do dřeva. Stavba pocházející z dílny Fellnera a Helmera byla kvůli neúspěšné architektonické soutěži postavena roku 1883 jako provizorium na pár let. Stojí zde dodnes. V průběhu let se totiž stala nedílnou částí města a v devadesátých letech 20. století byla zrekonstruována.

Vyvěrají zde prameny Tržní a Karla IV., nad kterým se nachází kovový reliéf znázorňující Karla IV. na lovu jelena (obrázek č. 4). Při tomto lovu objevil podle pověsti Karel IV. teplé prameny a následně založil město Karlovy Vary.

V prostorách Tržní kolonády se nachází také vývěr Zámeckého dolního pramene, který sem byl přiveden ze Zámecké kolonády.

4.1.4 VŘÍDELNÍ KOLONÁDA³⁸

Tato kolonáda kryje nejznámější a nejvýznamnější karlovarský pramen Vřídlo (obrázek č. 5). To bylo u lázeňských hostů vždy velmi populární a bylo opěvováno již v 16. století.

„Od samých počátků jímání a užívání bylo Vřídlo kryto ochrannými stříškami a později stále výstavnějšími pavilóny a kolonádami.“³⁹ Jednou z kolonád, které zde v průběhu staletí stály, byla také monumentální litinová kolonáda z dílny Fellnera a Helmera. Byla postavena v letech 1878-1879 a svůj účel plnila do roku 1939. Tehdy byla rozebrána a zničena a vystřídala ji provizorní dřevěná.

³⁷ BURACHOVIČ, Stanislav. *Nepostradatelný průvodce Karlovými Vary a okolím*. Karlovy Vary: ALHA, 1997. ISBN 80-902369-0-1, s. 25.

³⁸ ZÍDKOVÁ, A. *Fellner a Helmer v Karlových Varech*, s. 63-64.

³⁹ BURACHOVIČ, Stanislav. *Karlovy Vary krok za krokem: Procházka lázeňským městem*. 2., upr. a rozš. vyd. Karlovy Vary: Promenáda, 2000. ISBN 80-86092-26-7, s. 18.

Stávající Vřidelní kolonáda byla postavena v letech 1967-1975 a jejím autorem je český architekt Jaroslav Otruba⁴⁰. Budova ve funkcionalistickém slohu je tvořena betonem, železem a sklem.

V podzemí kolonády se nachází pozůstatky starých lázeňských budov a místo čerpání, rozvodu a tepelné regulace vřidelní vody. Od května do září je podzemí Vřídla zpřístupněné veřejnosti. Při exkurzi je možné vidět „proces pokameňování suvenýrů vřidelní vodou, divoké vývěry termominerální vody, vzácné bakterie a řasy žijící na povrchu omývaném termominerální vodou, tvorbu inkoustů na stěnách, zanesené potrubí z počátku minulého století, sbírku sintrů a vřídlovců a pokamenělé předměty v různých stádiích zpracování.“⁴¹

Vřidelní kolonáda zastřešuje pouze Vřídlo, to je ovšem rozvedeno do pěti vedlejších vývěrů o teplotách 72° C, 50°C a 30°C. Stejně jako ostatní karlovarské prameny se Vřídlo využívá k pitným kúrám, jako jediné se však dnes využívá i ke koupelím.

4.1.5 ZÁMECKÁ KOLONÁDA⁴²

Poslední karlovarská kolonáda se nachází nad kolonádou Tržní a byla vybudována v letech 1911-1913 podle návrhu vídeňského secesního architekta Friedricha Ohmanna⁴³. Skládá se ze dvou částí: kolonády Dolního pramene a kolonády Horního pramene.

Kolonáda Horního pramene je veřejně přístupná a v gloriету se nachází vývěř Zámeckého horního pramene. Kolonáda Dolního pramene, kde vyvěrá Zámecký dolní pramen, je však přístupná jen pro klienty Zámeckých lázní. Uvnitř lázní se také nachází kamenný reliéf Ducha pramenů (obrázek č. 6) od vídeňského sochaře Wenzela Hejdy. Tento duch podle legendy vládnul všem karlovarským pramenům.

⁴⁰ Český architekt, představitel funkcionalismu.

⁴¹ Podzemí Vřídla. *Správa přírodních léčivých zdrojů a kolonád* [online]. © 2010 [cit. 2012-04-02]. Dostupné z: <http://www.splzak.cz/cs/exkurzni-trasy/podzemi-vridla.html>

⁴² ZEMAN, L.; KUČA, K.; KUČOVÁ, V. *Západočeský lázeňský trojúhelník*, s. 20.

⁴³ Rakouský architekt, (1858-1927).

4.2 HISTORICKÉ LÁZEŇSKÉ BUDOVY

Jakožto světoznámé lázně jsou Karlovy Vary plné lázeňských budov, ať už se jedná o lázně či hotely. Proto se zaměřím na ty největší a nejznámější, které se nachází v centru města a jsou zároveň také nejnavštěvovanější.

4.2.1 ALŽBĚTINY LÁZNĚ (LÁZNĚ V)⁴⁴

Tato lázeňská budova se nachází ve Smetanových sadech (dříve park císaře Františka Josefa I.). Byla postavena v letech 1905-1906 a jejím autorem byl karlovarský architekt Franz Drobny⁴⁵. Na památku zavražděné císařovny Alžběty, manželky císaře Františka Josefa I., která se v Karlových Varech v roce 1892 léčila, byla budova pojmenována Alžbětina lázně. Protože se po roce 1918 všechny lázeňské budovy ve městě očíslovaly, byly Alžbětina lázně označeny jako Lázně V. Jednu dobu se jim také říkalo Dr. David Becher Bad, ale od roku 2002 opět nesou svůj původní název Alžbětina lázně.

Lázně jsou dnes největším balneoprovozem ve městě a je zde prováděno mnoho druhů lázeňských procedur. Při procedurách se využívají zejména vřídelní voda a rašelina, místní léčivé zdroje, není proto divu, že Alžbětina lázně odebírají nejvíc vřídelní vody ve městě.

4.2.2 CÍSAŘSKÉ LÁZNĚ (LÁZNĚ I)⁴⁶

Velkolepá stavba Císařských lázní (obrázek č. 7) je jednou z největších a umělecky nejhonosnějších karlovarských lázeňských budov. Stojí v místě bývalého barokního pivovaru a vznikala v letech 1893-1895. Autory této honosné stavby jsou opět vídeňští architekti Fellner a Helmer. Stejně jako Alžbětina lázně byly i tyto lázně po roce 1918 přejmenovány a dostaly název Lázně I.

Ve své době byly Císařské lázně považovány za jedno z nejmodernějších a nejluxusnějších zařízení. Lázeňské kabiny měly vlastní sociální zařízení, převlékárny,

⁴⁴ Karlovy Vary - Alžbětina lázně (Lázně V). VYČICHLO, Jarda. *Památky a příroda Karlovarska* [online]. Památky a příroda Karlovarska, © 2009-2012 [cit. 2012-04-08]. Dostupné z: <http://www.pamatkyapriodakarlovarska.cz/karlovy-vary-alzbetiny-lazne-lazne-v/>

⁴⁵ Český architekt, (1863-1925), městský stavební ředitel.

⁴⁶ ZÍDKOVÁ, A. *Fellner a Helmer v Karlových Varech*, s. 161-164.

sprchy a dvě vany pro rašelinné a minerální koupele. Lázně nenabízely jen rozličné procedury, v prvním patře se dokonce nacházel přes 20 metrů dlouhý sál švédské gymnastiky.

Naneštěstí tato úchvatná budova už dlouhá léta chátrá, je proto pro veřejnost otevřená jen zřídka, a to v rámci společenských akcí. Lázně jsou od roku 2008 majetkem Karlovarského kraje, který již několik let připravuje jejich rekonstrukci.

4.2.3 LÁZNĚ III

Mezi Mlýnskou kolonádou a Vojenským lázeňským ústavem se nachází budova Lázní III. Tato neogotická stavba vznikala v letech 1863 – 1866 a autory jejích plánů jsou Gustav Hein⁴⁷, Eduard Labitzky⁴⁸ a Ludwig Renner⁴⁹. Inspiraci při její stavbě našli autoři v německé neogotice, členění fasád Lázní III je dokonce programově shodné s domem Arsenal, který se nachází ve Schwerinu a je o celých 20 let mladší.⁵⁰

Tyto lázně neposkytují jen lázeňskou léčbu, ale slouží i kulturním a společenským účelům. V prostorách lázní se nachází koncertní sál Antonína Dvořáka, který je pravidelně využíván Karlovarským symfonickým orchestrem a v době konání Mezinárodního filmového festivalu slouží jako jeden z kinosálů.

Vznik lázní doprovází jedna zajímavost- během jejich stavby byl totiž objeven pramen Svoboda, jehož altán dnes stojí hned vedle lázní.

Z historického hlediska jsou Lázně III známé i tím, že se zde v roce 1938 konal sjezd Sudetoněmecké strany, při kterém její vůdce Konrad Henlein představil tzv. karlovarské požadavky.⁵¹

⁴⁷ Karlovarský stavitel.

⁴⁸ Český architekt a stavitel, (1828-1903).

⁴⁹ Architekt a stavitel.

⁵⁰ ZEMAN, L.; KUČA, K.; KUČOVÁ, V. *Západočeský lázeňský trojúhelník*, s. 22.

⁵¹ NOVOTNÝ, Lukáš. *Karlovy Vary*. Praha - Litomyšl: Paseka, 2007. *Zmizelé Čechy*. ISBN 978-80-7185-798-3, s. 21-22.

4.2.4 GRANDHOTEL PUPP⁵²

Historie tohoto světoznámého hotelu sahá až do roku 1701, kdy byla postavena první z jeho budov, tzv. Saský sál, patřící starostovi Deimlovi a jeho rodině. V pravém úhlu k tomuto sálu si nechal Andreas Becher, další starosta města, v roce 1728 postavit svůj sál, kterému se začalo říkat Český sál. Sály si samozřejmě konkurovaly, ale starší Saský byl úspěšnější.

Roku 1760 přichází do města cukrář Jan Jiří Pop, který si v té době upravuje jméno na Johann Georg Pupp, a nastupuje u místního cukráře Mitterbacha. Zakoukal se do Mitterbachovy dcery Franzisky a chtěl se s ní oženit. Ke sňatku přistěhovalce Pupp a Francizsky z vážené karlovarské rodiny došlo až po třináctileté zkušební době, po které Mitterbach se svatbou souhlasil. Za Franciscino věno začal Pupp po třetinách kupovat od rodiny Becherů Český sál, nechal ho přestavět a otevřel v něm svůj vlastní podnik. Dalším generacím Puppů se střídavě dařilo a nedařilo, stavěly další budovy a zvelebovaly je. Až na konci 19. století získala rodina Puppů i Saský sál.

Současná podoba hotelu pochází ze začátku 20. století a je dílem Fellnera a Helmera, kterým byla přestavba jednotlivých budov zadána a kteří budovy spojili v jeden komplex. Výsledkem je novobarokní Grandhotel Pupp. Hotel byl v průběhu let několikrát rekonstruován a modernizován a poskytuje nejen ubytovací a gastronomické, ale i lázeňské a wellness služby. Není proto žádným překvapením, že je Pupp nejdražším a nejluxusnějším karlovarským hotelem.

4.2.5 HOTEL IMPERIAL⁵³

Tento velkohotel (obrázek č. 8) tyčící se nad městem je jedním ze symbolů města, stejně jako například Vřídlo či socha kamzíka, a stavěl se v letech 1910 – 1912. Autorem hotelu, který patřil v době svého vzniku k nejmodernějším a nejluxusnějším, je pařížský architekt Ernest Hebrard⁵⁴. Samotná stavba, která díky kupoli a dvěma věžím připomíná zámek, je zajímavou kombinací několika uměleckých slohů. Strohý

⁵² ŠMÍD, Zdeněk. *300 let Grandhotelu Pupp 1701-2001*. Karlovy Vary: Promenáda, 2001.

⁵³ KUČA, Karel; ZEMAN, Lubomír. *Památky karlovarského kraje: koncepce památkové péče v Karlovarském kraji*. Karlovy Vary: Karlovarský kraj, 2006. ISBN 80-239-7652-4, s. 130.

⁵⁴ Francouzský architekt a inženýr (1875-1933).

exteriér v novém klasicistním stylu kontrastuje s bohatým interiérem koncipovaným v duchu baroka, rokoka i empíru. Stejně jako Pupp poskytuje i Imperial svým hostům velké množství služeb.

Vzhledem k tomu, že je hotel umístěn na kopci, byla nedaleko něj roku 1907 vybudována lanová dráha. Vede z Divadelního náměstí tunelem vybudovaným ve skále a měří 127 metrů. Dnes je lanovka součástí městské hromadné dopravy.

4.2.6 HOTEL THERMAL⁵⁵

Budovu hotelu Thermal (obrázek č. 9) nelze ve městě přehlédnout, protože působí v historické zástavbě poněkud nepatřičně. Moderní desetipatrový hotel se stavěl v letech 1969 – 1977 a jeho autory jsou manželé Věra a Vladimír Machoninovi. Součástí tohoto lázeňského hotelu je také kongresové centrum a venkovní bazén.

Dlouhá léta vyvolávala budova v místních obyvatelích i turistech nevoli a byla cílem kritiky, v průběhu let však byla přijata. Jakožto dějiště Mezinárodního filmového festivalu se koneckonců hotel Thermal v době jeho konání stává jedním ze symbolů města.

4.2.7 PARKHOTEL RICHMOND⁵⁶

Lázeňský hotel z roku 1927 stojí na místě dřívější kavárny Schönbrunn a stejně jako předchozí hotely nabízí mnoho služeb.

Richmond je obklopen rozsáhlým parkem plným soch a pomníků. Nachází se zde například kovová socha jelena v životní velikosti či pomníky Ludwiga van Beethovena a Adama Mickiewicze. Zvláštností parku je kamenná Japonská zahrada sloužící k meditaci.

⁵⁵ KUČA, K.; ZEMAN L. *Památky karlovarského kraje*, s. 188.

⁵⁶ BURACHOVIČ, S. *Nepostradatelný průvodce*, s. 34.

4.2.8 VOJENSKÝ LÁZEŇSKÝ ÚSTAV⁵⁷

Stavba lázeňského ústavu, kde se měli léčit vojáci monarchie, začala roku 1852 poté, co byla v rámci sbírky vybrána část peněz potřebných ke stavbě. Když během stavby peníze došly, poskytl zakladatel a mecenáš ústavu Dr. Hochberger k dokončení stavby veškerý svůj majetek, za což byl později povýšen do rytířského stavu. Ústav byl dostavěn roku 1855 a dodnes slouží příslušníkům armády České republiky jako vojenská lázeňská léčebna. Lázeňský dům se dnes nazývá Sadový Pramen.

Během kopání základů byl objeven Sadový pramen, který dnes vyvěrá v prostorách ústavu a nachází se hned vedle Sadové kolonády.

4.3 DALŠÍ HISTORICKÉ STAVBY

Většina domů, které se nachází v centru města, je minimálně sto let stará a má zajímavou historii, proto jsem vybrala ty budovy, se kterými mohou žáci přijít nejčastěji do styku a měli by mít možnost o nich získat nějaké informace.

4.3.1 HLAVNÍ POŠTA⁵⁸

Budova Hlavní pošty (obrázek č. 10) se nachází na pomezí lázeňské a obchodní části města. Stavba probíhala v letech 1900 – 1904 a předcházelo jí několik odstřelů Janovy skály. V době svého vzniku byla pošta jedním z nejmodernějších poštovních zařízení v Rakousku – Uhersku. Dnes je budova státem chráněnou památkou.

V úrovni třetího patra zdobí poštu čtyři alegorické sochy, znázorňující lodní dopravu, poštu, telegraf a železniční dopravu.

⁵⁷ Karlovy Vary - Vojenský lázeňský ústav. VYČICHLO, Jarda. *Památky a příroda Karlovarska* [online]. Památky a příroda Karlovarska, © 2009 - 2012 [cit. 2012-04-10]. Dostupné z:

<http://www.pamatkyapriodakarlovarska.cz/karlovy-vary-vojensky-lazensky-ustav/>

⁵⁸ KOLEČKO, Jiří. *Karlovarský kraj*. Praha: Freytag & Berndt, 2003. ISBN 80-7316-033-1, s. 58-59.

4.3.2 NÁRODNÍ DŮM⁵⁹

I tento dům je dílem ateliéru Fellner a Helmer, který dostal roku 1898 zakázku od karlovarského střeleckého spolku, kterému přestal vyhovovat dosavadní prostor střelnice se spolkovým domem a restaurací. Stavět se začalo v březnu 1899 a 31. prosince 1900 byla stavba, tehdy nazvaná Grand Hotel Schützenhaus, hotová.

Hotel Národní dům zmiňují zejména proto, že tato budova dlouhá léta chátrala a je pro žáky ukázkovým příkladem toho, jak mohou památky skončit, když nejsou chráněny a nikdo se o ně nestará. V současné době se dům rekonstruuje a v budoucnu by měl být viděn ve své původní podobě.

4.3.3 MĚSTSKÉ DIVADLO⁶⁰

Současná budova divadla (obrázek č. 11) na Divadelním náměstí pochází z konce 19. století a předcházela jí dřevěná stavba Komödienhaus z roku 1717, stojící nedaleko Saského sálu. Tato stavba až do svého zániku v roce 1788, kdy se zřítila v průběhu představení, představovala jedinou karlovarskou divadelní scénu.

Na přání Davida Bechera, významného místního lékaře, koupily Karlovy Vary roku 1787 pozemek na Nové Louce a v následujícím roce byla otevřena nová divadelní budova, při jejímž otevření se hrála Mozartova opera Figarova svatba. Budova sloužila téměř sto let, ale v roce 1884 byla stržena, protože nesplňovala zvýšené bezpečnostní požadavky úřadů, které byly reakcí na sérii požárů divadel v několika českých městech.

Již v letech 1884-1886 bylo postaveno nové, dnešní divadlo, jehož autorem je ateliér Fellner a Helmer. Vzhledem k tomu, že architekti nezavedli v budově svícení plynem, ale elektrické osvětlení, které bylo v té době novinkou, byly náklady stavby značně vysoké. Budova ve stylu rokoka a baroka má lichoběžníkový půdorys a pyšní se oponou a malířskou výzdobou stropu od bratrů Gustava a Ernsta Klimtových a Franze Matsche. Zajímavá je skutečnost, že v den otevření divadla se opět hrála Figarova svatba.

Ve 20. století bylo divadlo několikrát rekonstruováno a znovuotevření v roce 1999 doprovázela opět Figarova svatba.

⁵⁹ ZÍDKOVÁ, A. *Fellner a Helmer v Karlových Varech*, s. 187-188.

⁶⁰ NOVOTNÝ, L. *Karlovy Vary*, s. 35-38.

4.3.4 POŠTOVNÍ DVŮR⁶¹

Více než dvě stě let starý Poštovní dvůr vznikl roku 1791 na popud karlovarského poštmistra Josefa Korba. Ačkoliv byl dvůr původně postaven jako přepřahací stanice pro poštovní koňská spřežení, časem se stal oblíbeným kulturním a společenským centrem, jež navštěvovaly i mnohé významné osobnosti své doby.

Součástí Poštovního dvora jsou dnes nejen restaurace a vinárna, ale také zahrada se zahradním pavilonem, taneční pavilon a dva historické sály (Pruský a Laibtzkého). Není proto divu, že se v něm dodnes konají různé oslavy, plesy či koncerty.

Poštovní dvůr je mimo jiné jedinečný tím, že se zde v roce 1894 konala evropská premiéra Dvořákovy Symfonie č. 9 e moll Z Nového světa.

4.3.5 ZÁMECKÁ VĚŽ

Věž (obrázek č. 12) vypínající se nad Tržní a Zámeckou kolonádou je pozůstatkem gotického hradu, který nechal kolem roku 1358 postavit Karel IV. Hrad v průběhu staletí chátral a roku 1567 byl darován městu. V roce 1604 zachvátil město velký požár, během kterého vyhořel i hrad. O čtyři roky později byla věž obnovena a změněna na městskou hlásku. K další úpravě věže došlo po požáru města v roce 1759. Přibyla střecha se zvoničkou arkádový ochoz. Z něj městští trubači fanfárami vítali lázeňské hosty a později zahajovali lázeňskou sezonu.⁶²

Věž i její okolí se v průběhu let měnily a roku 1911 byl k věži přistavěn výtah, který projektoval Friedrich Ohmann, autor Zámecké kolonády. Dnes ve věži nalezneme restauraci, vinárnu a galerii.⁶³

⁶¹ KOL. *Karlovy Vary: město lázní a pramenů*. Karlovy Vary: Mirror Promotion, 2007. ISBN 978-80-254-0808-7, s. 178-179.

⁶² POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech: K-O: 2. díl*. Praha: Academia, 1978, s. 32.

⁶³ ZEMAN, L.; KUČA, K.; KUČOVÁ, V. *Západočeský lázeňský trojúhelník*, s. 17.

4.4 SAKRÁLNÍ STAVBY

V našem městě se nachází mnoho kostelů různých církví, vybrala jsem proto několik zástupců. Kostely jsou zároveň dokladem toho, že národnostní a náboženská skladba karlovarského obyvatelstva byla a je velmi pestrá.

4.4.1 HŘBITOVNÍ KOSTEL SV. ONDŘEJE⁶⁴

Gotický kostel pochází z roku 1500 a je naším nejstarším dochovaným kostelem. Z nařízení Josefa II. byl ke kostelu v roce 1784 přemístěn městský hřbitov, který se do té doby nacházel u kostela sv. Máří Magdalény. Stavba soužila zejména jako hřbitovní kostel, mše svatá se tu konala jen jednou za rok na svátek sv. Ondřeje. Pohřbívat se zde přestalo po založení nového hřbitova ve čtvrti Drahovice v roce 1864.

Roku 1912 došlo ke zrušení a přeměně hřbitova v park, dnes známý jako Mozartův. V parku dodnes najdeme náhrobky některých významných osobností, například místních lékařů Jeana de Carra a Davida Bechera nebo Wolfganga Amadea Xavera Mozarta, syna slavného skladatele. Dnes patří kostel řeckokatolické církvi.

4.4.2 KOSTEL SV. LINHARTA⁶⁵

Na Sovově stezce v městských lesích se nachází trosky románského kostela sv. Linharta, který je písemně zmiňován poprvé již v roce 1246, kdy ho Václav I. společně s dalšími kostely daroval řádu Křížovníků s červenou hvězdou. Kostel se původně nacházel na území středověké vesnice Obora, která se kolem roku 1350 stala majetkem nově založených Karlových Varů. V 15. století byla odtud farnost přenesena k Vřídлу a místo tak ztratilo význam. Postupné vylidňování osady pak mělo za následek zánik kostela.

Zříceniny kostela se již v 18. století staly vyhledávaným místem badatelů. Při archeologických průzkumech prováděných v letech 1989-1992 byly mimo jiné

⁶⁴ JÁSEK, Jiří. Kostel sv. Ondřeje v Karlových Varech. In: *XV. Historický seminář Karla Nejdla: Sborník přednášek*. Karlovy Vary: Klub přátel Karlových Varů, 2006, s. 71-73.

⁶⁵ KOL. *Karlovy Vary: město lázní a pramenů*, s. 77-79.

nalezeny například české brakteátové mince ze 14. století, kostěná vyřezávaná miniatura sv. Kateřiny a torzo Krista a mnoho železných votivních předmětů.

4.4.3 KOSTEL SV. LUKÁŠE⁶⁶

Tento původně anglikánský kostel (obrázek č. 13) dnes patří evangelické metodistické církvi. Postavený je v pseudogotickém stylu, vznikl v letech 1876-1877 a na jeho stavbu finančně přispívali angličtí lázeňští hosté. Stavba upoutává pozornost zejména svou barvou, je totiž postavená z červených cihel. Nepřehlédnutelná je také dřevěná věž.

4.4.4 KOSTEL SV. MÁŘI MAGDALÉNY

V místech, kde kdysi stával gotický kostel z 2. poloviny 14. století, dnes nalezneme kostel sv. Máří Magdalény (obrázek č. 14), který je dle mého názoru nejen nejkrásnějším karlovarským kostelem, ale také jednou z nejhezčích karlovarských staveb vůbec.

Již původní středověký kostel spravoval řád Křížovníků s červenou hvězdou a jinak tomu není ani dnes s kostelem novým. Stavbou nového kostela byl pověřen stavitel Kilián Ignác Dientzenhofer, který přijel do města roku 1727, aby si prohlédl podloží dvou lokalit, o kterých se uvažovalo jako o místě stavby. V obou místech vykopal sondy a vše zdokumentoval. Až v roce 1729 byla definitivně vybrána vhodná lokalita a v místě původního kostela se začaly kopat základy. Ty byly kopány s velkou opatrností, aby nepoškodily Vřídlo. Roku 1732 byla stavba povolena radnicí a v dubnu příštího roku byl položen základní kámen. Ačkoliv stavbu kvůli spodním vodám a vřidelnímu kameni provázely mnohé obtíže, již v roce 1736 byl kostel vysvěcen. Zcela dokončen byl následující rok.⁶⁷

⁶⁶ POCHE, E. *Umělecké památky Čech*, s. 36.

⁶⁷ ZEMAN, Lubomír. *Karlovy Vary: Architektura baroka a klasicismu 1650-1850*. Karlovy Vary: Klub Za krásné Karlovarsko, 2006. ISBN 978-80-254-2815-3, s. 20-21.

Návštěvníky na první pohled zaujme hlavní oltář s obrazem Máří Magdalény od Eliáše Dollhopfa z roku 1759. Oltář je obklopen čtyřmi sochami v nadživotní velikosti - sv. Augustinem, sv. Jeronýmem a sv. Petrem a Pavlem.⁶⁸

Na závěr chci ještě doporučit exkurzi do krypty kostela, při které je k vidění „oltář Božího hrobu s použitím vřídlovce a hrachovce, Getsemanskou zahradu (biblický výjev za použití vřídlovce), kalvárii, kostnici a unikátní ukázkou důmyslného založení barokní stavby.“⁶⁹

4.4.5 KOSTEL SV. PETRA A PAVLA

Pravoslavný kostel sv. Petra a Pavla (obrázek č. 15) se nachází v ulici Krále Jiřího, která byla kdysi částí samostatné vilové čtvrti Westend. Tato čtvrť byla tou nejluxusnější ve městě a tvoří ji převážně secesní vily. Kostel byl postaven v letech 1893-1897 a nahradil starý kostel pocházející z roku 1867. Peníze na stavbu nového kostela přinesla opakovaně pořádaná sbírka mezi ruskými a srbskými lázeňskými hosty a aristokracií. Jako předloha stavby posloužil byzantsko-staroruský kostel v Ostankinu blízko Moskvy.⁷⁰

Kostel je bohatě zdobený a některé ikony kostelu darovali samotní ruští lázeňští hosté.⁷¹

4.4.6 SLOUP SE SOUSOŠÍM NEJSVĚTĚJŠÍ TROJICE

V samotném středu města, hned vedle Zámecké kolonády, se nachází barokní trojičný sloup (obrázek č. 16). Je označován také jako sloup morový, protože byl postaven jako poděkování za to, že se Karlovým Varům vyhnula morová epidemie, která roku 1713

⁶⁸ JÁSEK, Jiří. Barokní stavitelé Dientzenhoferové: Zajímavosti o kostele Sv. Máří Magdalény v Karlových Varech. In: *XIX. Historický seminář Karla Nejdla: Sborník přednášek*. Karlovy Vary: Klub přátel Karlových Varů, 2010, s. 95.

⁶⁹ Krypta kostela. *Správa přírodních léčivých zdrojů a kolonád* [online]. Správa přírodních léčivých zdrojů a kolonád, © 2010 [cit. 2012-04-13]. Dostupné z: <http://www.splzak.cz/cs/exkurzni-trasy/krypta-kostela.html>

⁷⁰ Karlovy Vary - pravoslavný kostel sv. Petra a Pavla. VYČICHLO, Jarda. *Památky a příroda Karlovarska* [online]. Památky a příroda Karlovarska, © 2009-2012 [cit. 2012-04-13]. Dostupné z: <http://www.pamatkyaprirodakarlovarska.cz/karlovy-vary-pravoslavny-kostel-sv-petra-a-pavla/>

⁷¹ KUČERA, Jaroslav; HOMOLOVÁ, Marie. *Karlovy Vary*. Praha: Beta, 2007. ISBN 978-80-7306-300-9, s. 139.

řádila v českých zemích. Pískovcový sloup byl vytvořen roku 1716 žlutickým sochařem Oswaldem Josefem Wendou^{72 73}.

Čelní stranu zdobí sochy sv. Augustina a sv. Vojtěcha a vzadu je umístěná socha sv. Floriána. Na sloupu se nachází také plastiky andělů a svítilny ve tvaru šesticípých hvězd, což je znak řádu Křížovníků s červenou hvězdou.⁷⁴ Ve vrchní části se nachází sousoší Nejsvětější Trojice a Korunování Panny Marie. Sloup má trojúhelníkový půdorys a na všech třech stranách jsou umístěny latinské nápisy.

4.4.7 ŽIDOVSKÁ SYNAGOGA⁷⁵

Židovské osídlení nemá ve městě kvůli královskému privilegii, které umožňovalo radě města rozhodovat o udělení či neudělení Židům povolení k pobytu, dlouhou tradici. První modlitebna byla součástí židovského špitálu otevřeného až v roce 1847. Kvůli nárůstu židovských přistěhovalců byla v roce 1877 vysvěcena nová a větší synagoga. V roce 1938 byla tato druhá synagoga nacisty vypálena a zničena. Provizorní modlitebna vybudovaná po válce několikrát změnila lokalitu. V roce 1996 se židovská obec přesunula do Bezručovy ulice, kde sídlí dodnes.

Židovskou synagogu si dnes můžeme prohlédnout pouze na dobových snímcích. Navštívit lze ovšem židovský hřbitov založený roku 1870. Ten je používán dodnes a najdeme zde například náhrobek Ludwiga Mosera, zakladatele světoznámé sklárny Moser.

4.5 VÝZNAMNÉ KARLOVARSKÉ DOMY

Při vycházce Karlovými Vary je v centru k vidění historických mnoho domů, které mají jména. Některé z nich mají bohatou historii, některé jsou zase úzce spjaty s významnými osobnostmi, které město navštívily a v těchto domech pobývaly. Protože většina těchto domů poutá pozornost, rozhodla jsem se o nejvýraznějších z nich alespoň krátce zmínit.

⁷² Český sochař a kameník, († 1721).

⁷³ ZEMAN, L. *Karlovy Vary: Architektura baroka a klasicismu*, s. 87.

⁷⁴ BURACHOVIČ, S. *Karlovy Vary krok za krokem*, s. 17.

⁷⁵ PIKAL, Kamil; VESSEL, Michal. *The jewish sights in Karlovy Vary and its surrounding*. Carlsbad: The Jewish Community, 2004, s. 8-10.

4.5.1 DŮM ELEFANT⁷⁶

Vyhlášená kavárna Elefant existovala již v 18. století a dodnes se v domě nachází kavárna a restaurace. V průčelí domu je umístěna zlatá soška slona. Na jeho fasádě se nachází ryska, která ukazuje, kam až vystoupala řeka během povodně v listopadu roku 1890.

4.5.2 DŮM FELIX ZAWOJSKI

Naproti Tržní kolonádě stojí jediná karlovarská budova postavená výhradně v secesním stylu⁷⁷ (obrázek č. 17).

Dům byl postaven v roce 1900 a nese jméno svého prvního majitele, krejčího Felixe Zawojského, který si nechal dům postavit, aby si v něm mohl otevřít módní ateliér. Dům se pyšní zajímavým prvenstvím. V roce 1910 se stal prvním karlovarským domem, ve kterém byl vybudován výtah.⁷⁸ Dnes se v domě nachází hotel a momentálně se rekonstruuje.

4.5.3 DŮM KRÁSNÁ KRÁLOVNA⁷⁹

Stavbu pocházející z počátku 18. století si roku 1748 nechal přestavět dvorní krejčí Marie Terezie Adalbert Kraus. Na její počest dům nazval Krásná královna a na průčelí umístil její reliéf.

4.5.4 DŮM PASTEUR⁸⁰

Dům stojící naproti Mlýnské kolonádě upoutá na první pohled svým průčelím, které je tvořeno třídlínnou secesní mozaikou (obrázek č. 18). Prostřední část zobrazuje bohyni

⁷⁶ BURACHOVIČ, S. *Nepostradatelný průvodce*, s. 30.

⁷⁷ BURACHOVIČ, S. *Karlovy Vary krok za krokem*, s. 14.

⁷⁸ Krejčí Felix Zawojski. *Hotel Felix Zawojski* [online]. Hotel Felix Zawojski, © 2009 [cit. 2012-04-13]. Dostupné z: <http://www.felixzawojski.cz/history/biography/>

⁷⁹ BURACHOVIČ, S. *Nepostradatelný průvodce*, s. 30-31.

⁸⁰ BURACHOVIČ, Stanislav. Stanislav Burachovič - Genius loci Karlových Varů: Putování za skrytým tajemstvím nejslavnějších českých lázní. BURACHOVIČ, Stanislav. *Památky a příroda Karlovarska* [online]. Památky a příroda Karlovarska, © 2009-2012 [cit. 2012-04-13]. Dostupné z: <http://www.pamatkyaprirodakarlovarska.cz/stanislav-burachovic-genius-loci-karlovych-varu/>

zdraví na trůnu, ke které přistupují ze stran nemocní a prosí o uzdravení. Vlevo je výbuch sopky a postava obra, které symbolizují vulkanický původ karlovarských pramenů. Pravou část tvoří muž a žena při koupeli.

4.5.5 DŮM PETR⁸¹

Hrázděný dům (obrázek č. 19) z počátku 18. století sloužil kdysi jako hostinec, následně jako restaurant a pak také jako první karlovarská kinokavárna. Dnes se v domě opět nachází restaurace. V průběhu let dům měnil své jméno, to současné získal až ve 20. století. Na domě je umístěna pamětní deska Petra Velikého, který podle pověsti osobně pomáhal se stavbou protějščího, dnes už neexistujícího domu U páva a hostinec tehdy navštěvoval.

4.5.6 DŮM U TŘÍ MOUŘENÍNŮ⁸²

V tomto domě z druhé poloviny 18. století bydlel celkem devětkrát známý německý básník Johann Wolfgang von Goethe, který si město velmi oblíbil a v letech 1785-1823 se zde třináctkrát léčil. Goethovy pobyty připomíná nejen pamětní deska na domě, ale také německý nápis na dveřích, který oznamuje, že jimi kráčel Goethe. Původní roková podoba domu se bohužel, až na dveře, nedochovala. Současnou podobu z roku 1910 má na svědomí architekt Friedrich Ohmann.

4.5.7 LÜTZOWOVA VILA⁸³

Empírovou vilu ve svahu nad městem si nechal postavit v letech 1853-1854 podivínský hrabě August von Lützow. Jeho zásluhou mají Karlovy Vary dvě zvířecí plastiky, ke kterým se váží veselé příběhy. První z nich je kovová socha kamzíka, kterou nechal umístit na skálu zvanou Jelení skok. Prý tak vyjádřil protest proti tradované pověsti, podle které vděčíme za objevení pramenů a založení města jelenovi, který skočil do Vřídla. Druhou z nich je kovová socha kočky na vysokém podstavci, který stojí

⁸¹ ZEMAN, L. *Karlovy Vary: Architektura baroka a klasicismu*, s. 92.

⁸² BURACHOVIČ, S. *Karlovy Vary krok za krokem*, s. 17-18.

⁸³ BUREŠOVÁ, Hana. *Památky karlovarského kraje v bájích a pověstech*. Karlovy Vary: Karlovarský kraj, 2003, s. 16.

v kruhovém pavilonu před Lützowovou vilou. Kočka prý byla pro změnu reakcí na to, že byl nedaleko vily postaven pomník Karla IV. Kočka byla původně směrem k městu otočena přední částí, dnes je však k městu natočena pozadím. Baronovým záměrem bylo údajně zesměšnit radní města a naznačit, že na stráž patří kočka, nikoliv císař.

Podle jiných příběhů nechal pomník postavit samotný baron se souhlasem radních a s jejich souhlasem údajně vznikla i socha kamzíka. Ať už to bylo jakkoliv, obě sochy jsou dnes nedílnou částí města.

4.6 ROZHLEDNY A VYHLÍDKY

4.6.1 GOETHOVA VYHLÍDKA⁸⁴

Na Výšině věčného mládí v nadmořské výšce 641 metrů stojí novogotická vyhlídková věž z roku 1889, jejímiž autory jsou architekti Fellner a Helmer. K rozhledně se dá buď přijít pěšky od Tří křížů, nebo se svézt autobusem a pak kousek cesty dojít pěšky.

4.6.2 JELENÍ SKOK⁸⁵

Skála se sochou kamzíka z roku 1851 se nachází v nadmořské výšce 450 metrů a nabízí úchvatný pohled na město ležící pod ní.

4.6.3 MAIERŮV GLORIET⁸⁶

Malý dřevěný altán stojí na skalním výběžku Jeleního skoku a jeho stavbu z roku 1804 zaplatil karlovarský rodák Franz Maier.

⁸⁴ REISER, Pavel. *Karlovy Vary- lesní promenády: procházky lázeňskými lesy*. Karlovy Vary: Promenáda, 1997. ISBN 80-86092-04-6, s. 21.

⁸⁵ REISER, P. *Karlovy Vary- lesní promenády*, s. 6.

⁸⁶ *Tamtéž*, s. 7.

4.6.4 ROZHLEDNA DIANA⁸⁷

Na Výšině přátelství se nachází rozhledna s restaurací pocházející z roku 1914. Vyhlídkový ochoz je ve výšce 35 metrů a vede k němu 150 schodů. K rozhledně lze dojít pěšky, nebo se svézt lanovkou.

4.6.5 TŘI KŘÍŽE⁸⁸

Tři velké dřevěné kříže, které se na tomto vrchu tyčí, symbolizují biblickou Golgotu a kolem roku 1640 je nechala vztyčit polská kněžna, které ve městě pobývala. K místu se váží mnohé strašidelné pověsti o bludičkách a třech zavražděných bratrech.

4.6.6 VYHLÍDKA KARLA IV.⁸⁹

Novogotická cihlová věž s vyhlídkou stojící nad Grandhotelem Pupp pochází z roku 1876 a je nejstarší městskou vyhlídkou.

4.7 MUZEA A GALERIE

Na exkurzi lze zajít do Galerie umění, městské galerie anebo do některého z karlovarských muzeí. Kromě městského a krajského muzea, jejichž budovy krátce představím, ve městě nalezneme Jan Becher muzeum a Moser muzeum. V nich se mohou žáci dovědět o historii těchto karlovarských podniků a jejich zakladatelích, kteří patřili k významným osobnostem města.

4.7.1 GALERIE UMĚNÍ⁹⁰

Budova galerie byla postavena již roku 1911, Galerie umění Karlovy Vary však byla založena až roku 1953. Téhož roku byla také otevřena stálá expozice. Ta je věnovaná českému umění 20. století. Galerie rovněž pořádá různé výstavy, koncerty, divadelní

⁸⁷ REISER, P. *Karlovy Vary-lesní promenády*, s. 8.

⁸⁸ BURACHOVIČ, S. *Nepostradatelný průvodce*, s. 20.

⁸⁹ SPURNÁ, Iva. *Krušné hory a Karlovarsko*. Brno: Computer Press, 2008. Kam na víkend.

ISBN 978-80-251-2052-1, s. 10.

⁹⁰ *Galerie umění Karlovy Vary* [online]. [cit. 2012-04-14]. Dostupné z: <http://www.galeriekvary.cz/>

představení, zážitkové dílny a akce pro děti. Ve spolupráci s vybranými školami také realizuje výchovně vzdělávací program věnující se stálé expozici galerie.

Pobočkou galerie je Interaktivní galerie Becherova vila, ve které se pořádají výstavy současného výtvarného umění, umělecké dílny, workshopy a další. Galerie rovněž nabízí různé programy pro školy.⁹¹

4.7.2 MĚSTSKÁ GALERIE KARLOVY VARY⁹²

Tato menší galerie se nachází nedaleko domu Elefant a prezentuje zejména místní a regionální výtvarnou kulturu. Vystavuje rovněž díla výtvarníků z partnerských měst a podporuje tak jejich vztahy s Karlovými Vary. Podporuje také různé kulturní akce ve městě, např. MFF, Tourfilm nebo Zahájení lázeňské sezony.

4.7.3 MUZEUM KARLOVY VARY⁹³

Muzeum bylo založeno v polovině 19. století. Dnes v Karlových Varech nesídlí jen muzeum města, ale je zde umístěna také část expozice krajského muzea. Stálá expozice muzea se nachází v budově bývalého okresního hejtmanství, v domě Zlatý klíč se pořádají výstavy a ve třetí budově muzea je muzejní knihovna, která uchovává knihy věnované dějinám umění a různé balneologické spisy.

4.8 KAMENOSOCHAŘSKÉ PAMÁTKY

4.8.1 CAMBRIDGESKÝ SLOUP⁹⁴

Sloup stojí stejně jako socha sv. Bernarda na Bernardově skále a pochází z poloviny 18. století. Postaven byl na počest manželského páru vévody a vévodkyně z Cambridge, kteří město často navštěvovali.

⁹¹ Becherova vila - Vítejte. *Galerie umění Karlovy Vary* [online]. Karlovarský kraj [cit. 2012-04-17]. Dostupné z: <http://archiv.becherovavila.cz/>

⁹² O galerii. *Městská galerie Karlovy Vary* [online]. [cit. 2012-04-17]. Dostupné z: <http://www.mgkv.cz/index.php/cz/o-galerii>

⁹³ Muzea a galerie: Krajské muzeum Karlovarského kraje, Muzeum Karlovy Vary. *Vítejte v Karlových Varech - nejslavnějším lázeňském městě České republiky* [online]. Infocentrum města Karlovy Vary [cit. 2012-04-14]. Dostupné z: <http://www.karlovyvary.cz/cz/muzea-galerie>

⁹⁴ BURACHOVIČ, S. *Nepostradatelný průvodce*, s. 23.

4.8.2 KEGLEWICZŮV KŘÍŽ⁹⁵

Na skále na konci Staré Louky stojí velký dřevěný kříž s plechovou malbou Ježíše Krista. Skálu s křížem si prý při jedné ze svých mnoha návštěv města nakreslil do skicáře dokonce básník Goethe.

4.8.3 KŘÍŽ NA PETROVĚ VÝŠINĚ⁹⁶

Nad Jelením skokem stál pravděpodobně velký kříž s plastikou Ježíše již v 16. století. Roku 1712 sem na neosedlaném koni přijel ruský car Petr Veliký. Zdolat skalnatý terén bylo velmi obtížné, proto na důkaz svého výkonu vyryl do kříže své iniciály. Dnes je místo upravené jako vyhlídka a stojí zde busta Petra Velikého. Původní kříž s carovými iniciálami byl bohužel nahrazen obyčejným dřevěným.

4.8.4 LESNÍ POBOŽNOST⁹⁷

Pobožnost, původně tvořená jen obrázkem Panny Marie, se nachází v lázeňských lesích a často ji navštěvovala císařovna Alžběta, když se ve městě léčila. K obrázku Panny Marie časem přibýly další obrázky svatých a malý oltář s klekátkem. V průběhu času přibýly rovněž děkované desky psané mnoha jazyky.

4.8.5 SOCHA SV. BERNARDA⁹⁸

Na Bernardově skále nedaleko altánu Svoboda stojí socha sv. Bernarda z Clairvaux postavená na počátku 18. století v barokním slohu.

⁹⁵ BURACHOVIČ, S. *Nepostradatelný průvodce*, s. 31.

⁹⁶ Karlovy Vary - kříž na Petrově výšině. VYČICHLO, Jarda. *Památky a příroda Karlovarska* [online]. Památky a příroda Karlovarska, © 2009-2012 [cit. 2012-04-14]. Dostupné z: <http://www.pamatkyapriodakarlovarska.cz/karlovy-vary-kriz-na-petrove-vysine/>

⁹⁷ Karlovy Vary - lesní pobožnost. VYČICHLO, Jarda. *Památky a příroda Karlovarska* [online]. Památky a příroda Karlovarska, © 2009-2012 [cit. 2012-04-14]. Dostupné z: <http://www.pamatkyapriodakarlovarska.cz/karlovy-vary-lesni-poboznost/>

⁹⁸ BURACHOVIČ, S. *Nepostradatelný průvodce*, s. 23.

4.8.6 SOCHA SV. JANA NEPOMUCKÉHO⁹⁹

Sochy sv. Jana Nepomuckého se ve městě nachází hned dvě. Obě pochází z osmnáctého století a jsou postavené v barokním slohu. První socha se nachází nedaleko Lázní V a druhá stojí poblíž kostela sv. Máří Magdalény.

4.9 PARKY

4.9.1 DVOŘÁKOVY SADY¹⁰⁰

Sady leží mezi hotelem Thermal a Sadovou kolonádou. Pojmenovány jsou po slavném českém skladateli Antonínu Dvořákovi, jehož socha v nich stojí od roku 1974. V parku nalezneme také několik plastik a umělé jezírko. Nachází se zde rovněž dva památné stromy- platany javorolisté. Jedním z nich je tzv. Dvořákův platan, který stojí poblíž jezírka, druhým je tzv. Sadový platan stojící nedaleko Dvořákovy sochy.

4.9.2 JAPONSKÁ ZAHRADA¹⁰¹

Unikátní zen-buddhistická zahrada postavená z kamenů se nachází v parku u hotelu Richmond. Projekt zahrady je dílem japonského zahradního architekta, který ji se svým týmem v roce 1998 také postavil. Založení zahrady iniciovala v rámci partnerských vztahů Karlových Varů s japonskými lázněmi Kusatsu Japonka Masumi Schmidt-Muraki¹⁰².

Nedaleko zahrady stojí altánek s vývěrem pramene Štěpánka, jediného karlovarského studeného pramene.

⁹⁹ KUČA, K.; ZEMAN L. *Památky karlovarského kraje*, s. 208-209.

¹⁰⁰ BURACHOVIČ, S. *Nepostradatelný průvodce*, s. 21.

¹⁰¹ BURACHOVIČ, S. *Karlovy Vary krok za krokem*, s. 28.

¹⁰² Japonka žijící v Mnichově, po převratu navázala kontakty s městem a získala sponzorství na rekonstrukci obrazů v Lázních I.

4.9.3 SADY KARLA IV.¹⁰³

Mezi Grandhotelem Pupp a Lázněmi I se nachází sady věnované zakladateli našeho města, králi a císaři Karlu IV. Stojí zde také panovníkova socha od pražského sochaře Otakara Švece.

4.9.4 SMETANOVY SADY

Sady pojmenované po dalším slavném českém skladateli, Bedřichu Smetanovi, se rozprostírají mezi budovou Hlavní pošty a Lázněmi V. Návštěvníky zaujme nejen tryskající fontána, ale zejména květinový záhon v přední části parku, který směřuje na hlavní třídu, ulici T. G. Masaryka. Střed záhonu totiž zdobí aktuální datum vytvořené rovněž z květin.

4.10 PAMÁTNÍKY A POMNÍKY

Ve městě se nachází velké množství pomníků a parků, které jsou věnované nejen významným obyvatelům města, ale také jeho slavným hostům.

- busta Adama Mickiewicze - v parku před hotelem Richmond
- busta Johanna Wolfganga von Goetha - poblíž Galerie umění
- busta Petra Petra Velikého - na Petrově výšině
- Findlaterův obelisk - v blízkosti stanice lanovky Jelení skok
- pomník Antonína Dvořáka - ve Dvořákových sadech
- pomník Bedřicha Smetany - v parku před Poštovním dvorem
- pomník Friedricha Schillera - za Galeríí umění
- pomník Karla IV. - v Sadech Karla IV.
- pomník Karla Schwarzenberga - nad Poštovním dvorem
- pomník Ludwiga van Beethovena - v parku před hotelem Richmond
- sloup se sochou Karla IV. - v parku u vily Lützow
- socha Karla IV. - na budově Městské knihovny
- Tereziin obelisk - u Petrovy výšiny

¹⁰³ BURACHOVIČ, S. *Karlovy Vary krok za krokem*, s. 25.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

V praktické části své práce navrhuji několik výprav za památkami Karlových Varů, které považuji za vhodné a realizovatelné na 1. stupni ZŠ. U každé výpravy uvádím její popis, jednotlivé úkoly v pracovních listech a náměty do dalších vyučovacích hodin, jak s tématem dále pracovat a rozvíjet ho. Pracovní listy, které mohou žákům posloužit místo zápisků do sešitu, vkládám do příloh.

Výpravy jsou vhodné pro žáky 3. – 5. ročníků, dají se ovšem přizpůsobit pro žáky mladší. Nenavazují na sebe a z větší části se odehrávají ve středu města, proto se jejich trasy v některých místech shodují. Některé výpravy jsou tematicky zaměřené.

První výpravu jsem realizovala v rámci výstupní praxe s žáky třetí třídy a jejich učitelkou Mgr. Ivanou Birnerovou. Průběh této výpravy popíši a zhodnotím ji. Výpravu doplňuje vypracovaný pracovní list (příloha č. 2) a fotodokumentace (příloha č. 4).

U většiny výprav navrhuji dát žákům pracovní list k nahlédnutí na začátku výpravy, aby věděli, jaké úkoly je čekají, čeho si mají během výpravy všimnout a čemu věnovat zvýšenou pozornost, a poté si je vzít k sobě a nechat žáky psát si do poznámkových bloků. Na psaní v terénu jsou praktičtější a navíc si žáci mohou poznamenat cokoliv dalšího, co je při výpravě zaujme. Záleží pouze na nich. Tento postup se mi při realizaci v praxi osvědčil, proto ho zmiňuji i u dalších výprav.

Ačkoliv v teoretické části práce zmiňuji exkurze a vycházky, svou práci jsem nazvala „Výpravy za památkami Karlových Varů na 1. stupni ZŠ“. Těmi výpravami míním samozřejmě vycházky po památkách města, ale chtěla jsem kvůli žákům použít atraktivnější název. Navíc si myslím, že z hlediska motivace u žáků vzbudím větší zájem, pokud jim sdělím, že budeme podnikat výpravy, při kterých budeme poznávat památky Karlových Varů. Ve mně osobně vyvolává slovo „výprava“ představu dobrodružství a zajímavých zážitků.

5 VÝPRAVA Č. 1

cíl:

Žák správně přiřadí k obrázkům vybraných památek jejich název.

Žák na základě obrázků vysvětlí, jak se město v průběhu času mění.

Žák vlastními slovy popíše, co se během vycházky dověděl.

délka trvání:

4 – 5 vyučovacích hodin

pomůcky:

blok, psací potřeby, pracovní list

metody:

vyprávění, diskuze, rozhovor, pozorování

mezipředmětové vztahy:

matematika, český jazyk

5.1 POPIS VÝPRAVY

První výprava začíná před budovou Hlavní pošty na rohu ulic T. G. Masaryka a Zahradní, odkud jsou dobře vidět i Smetanovy sady a Alžbětiny lázně. Přes most přes řeku Teplou se pokračuje kolem památníků věnovaným americké armádě a hrdinům a obětem světových válek k hotelu Thermal a následně do Dvořákových sadů. Po levém břehu řeky vede cesta kolem Vojenského lázeňského ústavu a Lázní III na Mlýnskou kolonádu.

Následují Tržní kolonáda, dům Felix Zawojski, Zámecká kolonáda a morový sloup. Od sloupu pokračuje cesta k Vřídлу, ležícímu již na pravém břehu řeky. Před Vřídelní kolonádou jsou k vidění sluneční hodiny a nad ní kostel sv. Máří Magdalény. Na dohled je také známá Lützowova kočka. Asi 200 metrů za kostelem se nachází budova divadla. Po přechodu mostu naproti divadlu začíná zpáteční cesta kolem městské galerie k morovému sloupu a podél řeky zpět k Hlavní poště.

5.2 ÚKOLY V PRACOVNÍM LISTU

1. úkol

První úkol se vztahuje k budově Hlavní pošty a má tři části. Nejdříve žáci na základě historického obrázku a skutečnosti pozorují, co se v průběhu let u pošty změnilo. Změny poté zapíší. Poté opisují arabský letopočet na průčelí budovy. Na základě nápovědy v listu nakonec spočítají, v jakém roce byla pošta postavena.

2. úkol

Žáci zapisují, po kom se sady, které v průběhu výpravy navštíví, jmenují. Z nabídky poté vybírají, jaký zde roste památný strom, a určují, která kolonáda vedle sadů stojí. Nápovědou je žákům socha Antonína Dvořáka, která v sadech stojí. Název kolonády je možné odvodit od Sadového pramene, který v ní vyvěrá.

3. úkol

Podle výčtu pěti pramenů žáci určují, která kolonáda je zastřešuje. Nápovědou je žákům Mlýnský pramen a také počet pramenů. Jen v Mlýnské kolonádě se jich nachází tolik. Součástí úkolu je rovněž napsat počet a význam soch na terasách kolonády. Sochy si žáci sami spočítají a na základě jejich počtu sami hádají význam.

4. úkol

Žáci vybírají ze tří možností, co se nachází nad pramenem Karla IV. Výjev si při výpravě prohlédnou a diskutují o něm. Dalším bod se týká morového sloupu. Žáci uvedou rok a důvod jeho vzniku. O vzniku se dozví při výpravě od učitele a důvod se snaží sami vyvodit.

5. úkol

Žáci z nabídky vybírají nejteplejší pramen a určují, komu je zasvěcen kostel, kolem kterého procházíme. Nejteplejší pramen určují žáci s pomocí teplotních údajů u pramenů a na základě zkušenosti. Prameny ochutnávají a zkouší jejich teplotu. Na závěr vypisují všechny karlovarské kolonády.

6. úkol

K obrázkům čtyř památek žáci dopisují jejich názvy.

7. úkol

V posledním úkolu žáci píšou, co nového a zajímavého se dozvěděli a co se jim na vycházce líbilo.

Žáci dostali pracovní list (příloha č. 2) na začátku výpravy k nahlédnutí, aby věděli, jaké úkoly je čekají. První úkol si v listu hned vypracovali, ale pak jsem si listy vzala k sobě. Listy dostali až po skončení výpravy ve škole a měli je vypracovat během dvou dnů. Každý žák měl s sebou blok, protože je při výpravě praktičtější než pracovní list a lépe se do něj zapisuje.

Informace důležité pro vyplnění pracovních listů jsem vždy zdůraznila a zopakovala je. Bylo však jen na žácích, co všechno si poznamenají a zda si budou psát i doplňující informace. Nebyla jsem si sice jistá výsledkem, zda budou žáci schopni psát si poznámky do bloku, ale po realizaci výpravy můžu říct, že to takto funguje. Byla jsem sama překvapena tím, jak žáky zapisování bavilo a kolik informací si poznamenali.

5.3 ZHODNOCENÍ PRŮBĚHU

Výprava proběhla podle přípravy a navzdory mým obavám byla i časová dotace dostatečná. Žáci v jejím průběhu aktivně pracovali, o vše kolem se živě zajímali a pokládali mnoho doplňujících otázek. Při výpravě jsem žákům vyprávěla o místech a památkách, které jsme navštívili a upozorňovala je na zajímavosti. A na základě četných dotazů jsem jim poskytla mnoho dalších informací.

Do výpravy jsem začlenila i mezipředmětové vztahy. Žáci zjišťovali stáří některých památek, řadili některé prameny podle teploty nebo počítali sloupy v Mlýnské kolonádě. K procvičování slovních druhů nám zase posloužily názvy domů (Krásná královna, U Tří mouřenínů, Tři lilie aj.). Zopakovali jsme si také psaní vlastních názvů. Určovali jsme levý a pravý břeh řeky, rozlišovali stromy a keře a jednoduché a složené listy.

V úvodu výpravy zaujal žáky památník obětem 1. a 2. světové války. Jedná se o sochu bez tváře, což vyvolalo debatu o tom, proč ji nemá. Při pozorování hotelu Thermal a okolní zástavby žáci bystře poznamenali, že se tam hotel vůbec nehodí.

Ve Dvořákových sadech (obrázek č. 20) jsme se mimo jiné věnovali pozorování přírody a chlapcem, který navštěvuje skautský oddíl, jsme byli upozorněni na skautskou lípu, která v sadech rovněž roste.

Na zvukovém informačním panelu před lázeňským domem Sadový pramen jsme si poslechli několik příspěvků, žáky zajímala zejména fontána s obeliskem, kterou jsme viděli u Hlavní pošty. Delší dobu jsme strávili na Mlýnské kolonádě, která žáky zaujala svými sloupy a množstvím pramenů. Velkou pozornost vzbudila oslavná óda na Vřídlo, kterou si chtěli žáci celou opsat (obrázek č. 21).

Vše, co žáci viděli či slyšeli, si pečlivě zapisovali a nechtěli vynechat sebemenší drobnost. Chtěli si opisovat i latinské nápisy na morovém sloupu. Na jejich naléhání jsem jim pár slov i s překladem nadiktovala. Uvnitř Vřídelní kolonády obdivovali Vřídlo a ochutnali všechny jeho vývěry. Před Vřídlem nám někteří žáci vyprávěli o návštěvě podzemí Vřídla a pomocí slunečních hodin jsme určovali čas (obrázek č. 22). Povídání o kostele sv. Máří Magdalény doplnilo několik žáků informací o tom, že zde byli pokřtěni a jejich rodiče zde byli oddáni.

U divadla jsme přešli most a vydali se na zpáteční cestu. U domu Elefant se žáci poměřovali s ryskou (obrázek č. 23), která ukazuje, kam dosahovala voda při povodni v roce 1890. Prohlédli jsme si secesní mozaiku na domě Pasteur a žáci vymýšleli, co znázorňuje. Na zpáteční cestě jsem ještě doplňovala další informace, které chtěli žáci vědět, a u Hlavní pošty jsem výpravu oficiálně ukončila.

Ve škole dostali žáci pracovní listy (příloha č. 3), které během dvou dnů vypracovali. Opravené pracovní listy jsme společně vyhodnotili a shrnuli jsme celou výpravu. Nakonec jsem žáky pochválila za aktivnost a ukázněnost při vycházce. Ocenila jsem rovněž jejich písemné vyjádření k výpravě, které mě velmi potěšilo.

5.4 ZPĚTNÁ VAZBA OD ŽÁKŮ

V posledním úkolu pracovního listu měli žáci napsat své dojmy z výpravy, a co nového a zajímavého se dozvěděli. Po přečtení všech listů mohu s potěšením konstatovat, že se výprava žákům líbila a bavila je. Někteří žáci jen vytvořili seznam hesel a pojmů,

nejspíš na základě svých poznámek v bloku, ale většina se jich v úkolu rozepsala. Někteří dokonce popsali celou stránku.

Na základě pojmů, které žáci zmiňovali, je zřejmé, že si pečlivě zapisovali většinu toho, co viděli i slyšeli, mnohokrát jsou např. uvedeny jednotlivé prameny i s jejich teplotou.

Největší úspěch mělo u žáků Vřídlo a ochutnávání pramenů. Často také žáci zmiňovali historii morového sloupu, stromy ve Dvořákových sadech a mé vyprávění v průběhu výpravy. Mnohokrát se rovněž opakovala informace, že se jim líbila celá vycházka.

Jsem ráda, že měla mnou připravená výprava kladné ohlasy nejen u žáků, ale i u jejich paní učitelky. Na vlastní oči jsem tak měla možnost vidět, že žáky historie vlastního města zajímá, pokud je vhodně podána.

5.5 NÁMĚTY DO DALŠÍCH HODIN

Vycházku nebo její část lze ztvárnit v hodinách výtvarné výchovy. Žáci mohou namalovat výše zmíněnou secesní mozaiku nebo některou kolonádu s jejím typickým zdobením. Už během vycházky si žáci mohou vyzkoušet frotáž¹⁰⁴. Kovový reliéf o vzniku města, který je součástí Tržní kolonády, k této technice přímo vybízí.

V českém jazyce lze napsat krátké vyprávění, případně zkusit napsat oslavnou báseň. Vzhledem k množství informací, které jsem žákům poskytla, by také přicházelo v úvahu vytvoření turistického průvodce.

Vzhledem k tomu, že jsme navštívili Smetanovy a Dvořákovy sady, hodina hudební výchovy věnovaná těmto významným českým hudebním skladatelům by byla více než vhodná.

Informace z vycházky mohou také posloužit při psaní knihy o obci, která může obsahovat základní informace o poloze, povrchu, obyvatelstvu, vodstvu, památkách a významných stavbách obce. Jednotlivé kapitoly je nutné volit na základě probraného učiva a s přihlédnutím k věku žáků.

Na příkladu karlovarských kolonád lze žákům snadno demonstrovat vývoj umění, protože jsou jednotlivé stavby postaveny v různých slozích a jejich architektonické

¹⁰⁴ přenášení reliéfní struktury na papír

rozdíly jsou patrné na první pohled. Žáci na základě jejich pozorování mohou odhadovat pořadí jejich vzniku. Skutečnost, že nejstaršími stavbami v centru města jsou věž hradu, která dávno nemá svou původní podobu, a několik barokních památek (kostel, morový sloup, několik plastik), dokládá historii města. Žáci se mohou domýšlet, proč tomu tak je a co se stalo. Jejich úkolem pak může být to zjistit (město bylo v roce 1604 a 1759 zničeno požárem).

Dále se dá také pracovat s legendou o Duchu pramenů, který se nachází v Zámeckých lázních. Příběh lze např. převyprávět, výtvarně či dramaticky ztvárnit. Je škoda, že ho žáci nemohou vidět na vlastní oči, mohli by si na něm také vyzkoušet frotáž.

6 VÝPRAVA Č. 2

cíl:

Žák v jednoduchém plánu vyznačí trasu.

Žák spolupracuje ve skupině.

Žák vyhledává a třídí informace.

délka trvání:

4-5 vyučovacích hodin

pomůcky:

plánek města, tvrdá podložka, psací potřeby, blok

metody:

vyprávění, rozhovor, práce s plánem, pozorování

6.1 POPIS VÝPRAVY

Tato výprava navazuje na hodiny věnované učivu o plánech, mapách, jejich tvorbě a druhům. Žáci si během výpravy procvičí orientaci podle plánu a čtení v mapě.

Výprava začíná před hotelem Thermal a podél pravého břehu řeky pokračuje kolem Sadové kolonády, Lázní III a Mlýnské kolonády až k morovému sloupu. Po pravém břehu vede kolem domu U Tří mouřenínů, městské galerie a Krásné královny ke Grandhotelu Pupp. Následuje Gogolova stezka s děkovnými deskami. U galerie se cesta otáčí a po přechodu přes most pokračuje po levém břehu Teplé zpátky do centra. Při cestě stojí Lázně I, Muzeum Karlovy Vary i Městské divadlo. Kolem kostela sv. Máří Magdalény a domů Pasteur a Petr vede ulicí I. P. Pavlova k Městské knihovně se sochou Karla IV. Po přechodu mostu přes řeku končí u hotelu Thermal.

6.2 POPIS ÚKOLŮ

Během této výpravy pracují žáci ve skupinách a společně plní úkoly. S úkoly se bude další den ve škole pracovat ještě 1 – 2 vyučovací hodiny.

Každá skupina dostane část plánu centra města (příloha č. 5) a vylosuje si čtyři kartičky s názvy významných karlovarských památek. Počet skupin a částí plánu závisí na počtu žáků ve třídě. Já vycházím z počtu 18 žáků, který jsem měla na praxi, a proto jsem plánek rozdělila na 4 části.

Každá skupina má za úkol zakreslit během cesty do svého plánu trasu naší výpravy a případně vylosované památky, pokud se na jejich části plánu nachází.

Dalším úkolem je si o vylosovaných památkách zjistit a zapsat co nejvíce informací. Jako nápovědu mohou žáci využít nejen vyprávění během výpravy, ale také zvukový informační panel nedaleko Sadové kolonády, infocentrum u Vřídelní kolonády a případné ukazatele či pamětní desky. Doma žáci informace o památkách přepíší, případně doplní, a vytvoří informační lístky.

Druhý den ve škole se části plánu přilepí na velký balicí papír tak, aby vznikl plánek města s vyznačenou trasou. Do slepeného plánu se následně dokreslí chybějící památky.

Každá skupina představí žákům své památky a poté na plakát připevní informační lístky. Volná místa na papíře žáci zaplní dle svého uvážení textem či kresbou. Výsledkem práce bude informační tabule o památkách v centru města.

6.3 NÁMĚTY DO DALŠÍCH HODIN

Žáci si část města, která je na jejich informační tabuli, prohlédnou na několika mapách, např. turistické, historické a obecné. Jednotlivé mapy porovnávají a hledají v nich památky, ke kterým vytvářeli informační lístky.

Vytvořenou informační tabuli lze rozšířit a doplnit o další údaje o Karlových Varech. Žáci si tak mohou vytvořit tabuli věnovanou celému městu. Také si mohou vytvořit svůj vlastní plánek výpravy a její průběh sepsat či namalovat.

V českém jazyce mohou vymýšlet poutavá hesla a slogany, kterými by do města přilákali turisty.

Během výpravy bylo míjeno několik míst, kde je možná exkurze (podzemí Vřídla, krypta sv. Máří Magdalény, muzeum, galerie). Žáci mohou mezi sebou uspořádat anketu, podle které se rozhodne, kam půjde třída na exkurzi.

Podél Gogolovy stezky vedoucí ke galerii je na skalách umístěno několik děkovných desek v mnoha jazycích. Žáci si je mohou opsat a zkusit určit, v jakém jazyce jsou napsány. Země, ze kterých pochází autoři desek, mohou žáci vyhledat v atlase.

Mohou si také vytvořit vlastní děkovnou desku, která nemusí být určena Karlovým Varům, ale komukoliv chtějí.

Již v průběhu výpravy mohou žáci udělat anketu mezi kolemjdoucími, která se bude týkat památek. Mohou zjišťovat, které památky znají, co o nich vědí a které jsou jejich nejoblíbenější. Ve škole pak mohou vytvořit na základě výsledků ankety žebříček nejoblíbenějších karlovarských památek.

7 VÝPRAVA Č. 3 – PO STOPÁCH KARLA IV.

cíl:

Žák pojmenuje vybrané budovy.

Žák zná místa spojená s Karlem IV.

délka trvání:

3-4 vyučovací hodiny

pomůcky:

psací potřeby, blok

metody:

vyprávění, rozhovor, pozorování

mezipředmětové vztahy:

český jazyk, matematika

7.1 POPIS VÝPRAVY

Výprava začíná před Městskou knihovnou Karlovy Vary, na které je umístěna socha Karla IV. Žáci si sochu prohlédnou a sdělí, kdo na ní podle jejich názoru je. Koruna na hlavě sochy žákům napoví, že se jedná o panovníka a učitel žáky vhodnými otázkami nasměruje ke správné odpovědi. Následuje rozhovor o tom, kdo Karel IV. byl a co významného udělal.

Ulicemi Karla IV. a I. P. Pavlova pokračuje výprava po pravém břehu Teplé. Název ulice Karla IV. žáci na učitelův dotaz, kde se právě nachází, sami hledají.

Po přechodu přes Gogolovu lávku vede kolem Mlýnské kolonády ke kolonádě Tržní a k Zámecké věži. V Tržní kolonádě objeví žáci pramen pojmenovaný po Karlu IV. a reliéf nad ním. Prohlédnou si ho a diskutují o tom, co znázorňuje. Učitel žákům napoví, že se týká založení Karlových Varů. Pokud nikdo z žáků pověst o založení města nezná, učitel žákům pověst převypráví, nebo si ji společně přečtou. Na základě učitelových otázek, kde se ve městě vzala věž a proč tu je, žáci diskutují o jejím původu.

Učitel je seznámí s historií věže a zeptá se jich, proč stával hrad právě na tomto místě. Mělo to svůj důvod, nebo stojí věž na kopci zcela náhodou? Jaké místo by si při zakládání hradu či města žáci vybrali? A proč?

Přes Vřídelní lávku pokračuje cesta kolem kostela sv. Máří Magdalény, který je důležitým orientačním bodem, městského divadla a muzea. Následují sady Karla IV. před Lázněmi I. V sadech si žáci prohlédnou sochu Karla IV. a určují, o koho se jedná. Napoví jim koruna na hlavě, znak Karlových Varů na podstavci a v neposlední řadě nápis na podstavci. Učitel se žáků zeptá, co drží socha v rukou a co dané předměty vyjadřují (v levé ruce drží model domu, v pravé žezlo).

Cesta přechází přes Festivalový most do ulice Goethova stezka. Z Goethovy stezky pokračuje lesní cestou k Vyhlídce Karla IV. U vyhlídky se cesta otáčí a vede zpět po pravém břehu řeky přes ulice Goethova stezka, Nová louka, Divadelní náměstí a Vřídelní. Následuje I. P. Pavlova. U knihovny výprava končí.

7.2 ÚKOLY V PRACOVNÍM LISTU

Doporučuji dát žákům pracovní listy (příloha č. 6) k nahlédnutí, aby věděli, čeho si mají při výpravě všimnout a čemu mají věnovat zvýšenou pozornost, a nechat je psát si poznámky do bloku. Pracovní listy dostanou při skončení výpravy a na jejich vypracování budou mít určený čas

1. úkol

Žáci z nabídky vybírají, kdo byl Karel IV.

2. úkol

Žáci počítají, kolika let se Karel IV. dožil a kolik let letos uplyne od jeho smrti. Náповědou je uvedené datum narození i smrti.

3. úkol

Žáci dokreslují znak Karlových Varů a kreslí svůj vlastní rodinný erb. Znak je k vidění na několika budovách, např. na Městském divadle, Lázních I či na podstavci sochy Karla IV.

4. úkol

Žáci dopisují do věty, při čem podle pověsti založil Karel IV. Karlovy Vary. Náповědou je reliéf o objevení pramenů v Tržní kolonádě nad pramenem Karla IV. a učitelovo vyprávění.

5. úkol

Z nabídky žáci vybírají zvíře, jehož socha založení města připomíná. Napoví jim vyprávění učitele či znalosti členů rodiny.

6. úkol

Žáci vypisují místa nesoucí jméno Karla IV. Místa se jménem Karla IV. jsou k vidění během výpravy (ulice Karla IV., pramen Karla IV., sady Karla IV., vyhlídka Karla IV.) a název města žáci sami vyvodí.

7. úkol

Žáci uvádí, kde se ve městě nachází sochy Karla IV. U jedné sochy výprava začíná, druhá stojí v sadech Karla IV. a obě sochy si žáci v průběhu výpravy prohlédnou.

8. úkol

Žáci pojmenují pět významných karlovarských budov v nakresleném plánu. S pojmenováním jim pomůže pozorování při výpravě a případně znalosti z výpravy předchozí.

9. úkol

V předposledním úkolu žáci napíší, na co by se zeptali Karla IV., kdyby měli možnost se s ním setkat.

10. úkol

Pod otázky, které by žáci panovníkovi položili, nakreslí pověst o založení města.

V sadech Karla IV. stojí za upozornění stav budovy Lázní I, který může vyústit v diskusi o ochraně památek. Na Goethově stezce se žáci mohou zaměřit na desky s děkovnými nápisy v několika jazycích. Lze jim položit otázku, proč takové desky vznikaly. Lesní

cesta vedoucí k vyhlídce Karla IV. je vhodná k pozorování a určování přírody a vybízí k herním aktivitám.

7.3 NÁMĚTY DO DALŠÍCH HODIN

Výprava může vyústit v projekt věnovaný Karlu IV., jehož výstupem by byl plakát mapující jeho život a činy, případně v projekt o Karlových Varech na téma „Karlové Vary slaví *** let“, jehož výstupem bude informační tabule o Karlových Varech. Tabuli poté žáci představí mladším ročníkům a seznámí je s Karlovými Vary a jejich historií.

Vzhledem k tomu, že pověst o založení města se v literatuře i vyprávění liší, může po výpravě následovat hodina českého jazyka věnovaná práci s pověstí. Žáci si přinesou sepsanou pověst, kterou jim převypráví někdo z rodiny, a určitě se jejich verze mezi sebou budou mírně lišit. Následuje debata o tom, proč se pověsti liší, jak se předávaly z generace na generaci a zda jsou pravdivé. Žáci mohou uvádět další pověsti, které znají.

Při pracovních činnostech mohou žáci z hlíny vytvořit sochu či bustu Karla IV. V hodině výtvarné výchovy mohou nakreslit znak Karlových Varů dle své fantazie.

8 VÝPRAVA Č. 4 – NA STOPĚ SLAVNÝM NÁVŠTĚVNÍKŮM MĚSTA

cíl:

Žák vyjmenuje některé návštěvníky města.

Žák chápe rozdíl mezi sochou, pomníkem a bustou.

Žák respektuje pravidla silničního provozu.

délka trvání:

3-4 vyučovací hodiny

pomůcky:

psací potřeby, blok

vyprávění, rozhovor, pozorování

mezipředmětové vztahy:

český jazyk, hudební výchova

8.1 POPIS VÝPRAVY

Výprava začíná na Mlýnské kolonádě, kde se nachází deska s oslavnou básní Óda na Vřídlo od Bohuslava Hasištejnského. Žáci si báseň prohlédnou a několik veršů nahlas přečtou. Učitel se žáků ptá, o čem báseň je a proč ji autor napsal.

Cesta pokračuje kolem domu Felix Zawojski, u kterého učitel žáky upozorní na typické secesní zdobení a seznámí je s historií domu. Na domě U Tří mouřenínů si žáci přečtou pamětní desku, které je informuje o tom, že zde devětkrát bydlel básník Goethe. Učitel žákům ukáže německý nápis na dveřích, který si žáci opíší. Mohou hádat, co znamená.

Následuje ulice Stará louka. V ulici si žáci prohlédnou domy se jmény a pamětními deskami, které upozorňují na jejich slavné hosty. Na domech Strauss a Madrid jsou pamětní desky Goetha a na domě Červený orel deska Petra Velikého. Na základě jmen ostatních domů se mohou žáci domýšlet, kdo v nich bydlel. Dalším domem, na který budou žáci upozorněni, je Grandhotel Pupp. Průčelí jedné jeho budovy zdobí harfa,

na kavárně Pupp je pamětní deska Beethovena. Učitel žáky seznámí s historií hotelu a debatuje s žáky o jeho přínosu pro město, o významu lázeňství a cestovního ruchu.

Po Goethově stezce pokračuje cesta ke Galerii umění. Na stezce si žáci bustu Goetha a děkovné desky na skále. Od galerie směřuje cesta kolem pomníku Schillera a Smetany k Poštovnímu dvoru. Pomník Schillera zdobí citáty a názvy jeho děl, žáci mohou hádat, co je zde napsáno.

U Poštovního dvora se cesta otáčí a Slovenskou ulicí vede kolem hotelu Richmond ke kostelu v Mariánskolázeňské ulici. V parku u hotelu Richmond si žáci prohlédnou pomník Beethovena a bustu Mickiewicze. Žáci se zamyslí nad tím, proč tolik slavných osobností Karlovy Vary navštěvovalo, co je sem přivedlo.

Na Mariánskolázeňskou po několika set metrech navazuje ulice Nová louka. Podél řeky pokračuje cesta kolem muzea k domu Escada, na kterém je pamětní deska Mickiewicze. Dalším domem, na který žáky učitel upozorní, pokud si desky sami nevšimnou, je dům Thermia s pamětní deskou Dvořáka.

Vřídelní ulicí vede cesta do ulice I. P. Pavlova vedoucí k hotelu Thermal, kde výprava končí.

V průběhu výpravy učitel žáky informuje o národnosti slavných návštěvníků města a autorů děkovných desek na Goethově stezce. Žáci si tak udělají představu o tom, že byly Karlovy Vary už kdysi známé a oblíbené a navštěvovali je hosté z celého světa. Stejně je tomu i dnes.

8.2 ÚKOLY V PRACOVNÍM LISTU

1. úkol

Žáci seřadí uvedená křestní jména podle abecedy a dopíší k nim příjmení. Ke jménům uvedou povolání těchto osob. Příjmení osob žáci vyhledají u soch, památníků a na pamětních deskách, které si v průběhu výpravy prohlédnou. Povolání osob zjistí doma.

2. úkol

Žáci si opíší německý nápis nad dveřmi domu U Tří mouřenínů. Nápis si přeloží ve škole společně s učitelem.

3. úkol

Žáci napíší, proč se staví pomníky a sochy a vznikají děkovné desky. Uvedou svůj vlastní názor.

4. úkol

Žáci určují slovní druhy u názvů tří domů, které si při výpravě prohlédnou.

5. úkol

Podle své fantazie vymýšlí žáci jméno pro dům, ve kterém bydlí, a pro budovu své školy.

6. úkol

Žáci nakreslí, jak si představují, že vypadalo oblečení, jež nosil Goethe, který město v letech 1785-1823 třináctkrát navštívil. Pod obrázek napíše počet domů, na kterých uvidí jeho pamětní desku. Desky spočítají na základě pozorování domů při výpravě.

7. úkol

Žáci vypíší hudební nástroje, které při výpravě potkají, a uvedou, kde se nachází. Na Staré louce si vyzkouší hrát na taneční zvonkohry, které jsou instalované v chodníku. Druhý nástroj, harfu, si prohlédnou na průčelí jedné z budov Grandhotelu Pupp.

8. úkol

Žáci roztřídí uvedené památky, skutečné i smyšlené, a umístí je do jedné z institucí (galerie, archiv, muzeum, knihovna). Pokud chtějí, mohou k nim přidat další.

Pracovní list (příloha č. 7) dostanou žáci před výpravou k nahlédnutí, při výpravě si zapisují do bloku.

8.3 NÁMĚTY DO DALŠÍCH HODIN

Žáci mohou být, s ohledem na jejich věk, seznámeni s dalšími významnými návštěvníky města, případně jeho významnými obyvateli. Po seznámení se slavnými rodáky města, jako byli Ludwig Moser či Josef Vitus Becher, může následovat exkurze do Moser či Jan Becher muzea.

Hodinu výtvarné výchovy lze věnovat vývoji módy. Žáci si na základě ukázek nakreslí dobové šaty, které je zaujmou a které by si rádi zkusili.

Dalším vhodným tématem je uchovávání památek v různých institucích. Žáci v pracovním listu třídí skutečné a fiktivní památky, proto může po výpravě následovat návštěva knihovny, muzea či galerie.

Zajímavé je téma samotných památek. Žáci vyjmenují některé druhy památek a vyvozují, co se pod pojmem památka rozumí a zda znají i jiné památky (např. staré hodinky po předkovi, které jsou rodinnou památkou apod.). Žáci mohou popisovat jejich rodinné památky.

Na základě starých fotografií města mohou žáci vyvozovat, co se ve městě změnilo (móda, budovy, doprava atd.).

9 VÝPRAVA Č. 5

cíl:

Žák pojmenuje některé rostliny.

Žák se orientuje podle turistických značek a ukazatelů.

Žák pojmenuje některé památky.

délka trvání:

3-4 vyučovací hodiny

pomůcky:

psací potřeby, blok, orientační plán lázeňských lesů, plán města, tvrdé desky

metody:

vyprávění, rozhovor, pozorování, práce s plánem, práce s textem

mezipředmětové vztahy:

český jazyk, matematika, výtvarná výchova

9.1 POPIS VÝPRAVY

Výprava začíná v Mariánské ulici nedaleko Grandhotelu Pupp. Vedle stanice lanovky vedoucí na Dianu se stáčí doleva a kolem kaple Panny Marie stoupá po modré turistické cestě. Žáci pracují ve skupinách, sledují značky a určují směr trasy. Každá skupina má k dispozici plán města a plán lázeňských lesů. V rámci skupiny se žáci střídají v roli navigátora, srovnávají oba plány a diskutují o tom, v čem se liší a který je podrobnější. Opakují si při tom učivo o mapách, plánech, mapových značkách. Trasa stoupá prudce do kopce k nejznámější karlovarské rozhledně Diana.

Po výstupu na rozhlednu a prohlídce okolí rozhledny včetně minizoo pokračuje cesta po modré, kterou po několika set metrech kříží Marxova pěšina. Po Marxově pěšině míří cesta k chatě U Myslivny, kde odbočuje na Sovovu stezku. Poblíž Sovovy stezky stojí zřícenina románského kostela sv. Linharta, ke kterému se váže pověst o poustevníkově Linhartovi.

Sovova cesta vede k restauraci Jelení skok, v jejíž blízkosti se nachází vyhlídka zvaná Petrova výšina a vyhlídkový Maierův gloriét, ze kterých je krásný výhled na město. Po žluté vede cesta lesními serpentinami kolem sochy pověstného kamzíka a napojuje se na ulici Pod Jelením skokem. Na tu navazují ulice Zámecký vrch s kostelem sv. Lukáše a Petra Velikého. Ulice Petra Velikého odbočuje do ulice Krále Jiřího, kde stojí majestátní kostel sv. Petra a Pavla. Na rohu ulic Krále Jiřího a Moskevská výprava končí.

9.2 ÚKOLY V PRACOVNÍM LISTU

1. úkol

Žáci napíší, co využívají při orientaci v krajině. Využijí znalosti ze školy i vlastní zkušenost při vycházce, během které se orientují podle plánu, turistických značek a rozcestníků.

2. úkol

Žáci pojmenují nejznámější karlovarskou rozhlednu a zapíší, kolik má schodů. S rozhlednou se seznámí při výpravě a schody si při výstupu sami spočítají. V dalším bodě napíší, jaká je nejvyšší hora České republiky a Karlovarského kraje. Při zapisování hor si pomáhají ve skupinách.

3. úkol

Žáci vlastními slovy napíší, o čem vypráví pověst o sv. Linhartovi, kterou si u trosek kostela s učitelem přečtou a budou o ní diskutovat.

4. úkol

Žáci nakreslí listy tří rostlin a pojmenují je. Jako nápověda poslouží určování rostlin, při kterém mohou žáci s učitelem využít atlas rostlin. Žák si z několika určených vybere tři, které nakreslí.

5. úkol

Žáci vyhledávají v lese něco, čím se dá malovat (např. tráva, hlína, lesní plody) a vytváří si na papíře vzorník barev.

6. úkol

Žáci napíší alespoň 5 památek, které při vyhlídce z Petrovy výšiny nebo Maierova gloriety viděli a které poznali.

7. úkol

Žáci napíší nebo nakreslí, čím se od sebe liší kostel sv. Lukáše a kostel sv. Petra a Pavla. Rozdíly uvedou na základě prohlídky kostelů při vycházce.

Pracovní listy (příloha č. 8) mají žáci u sebe, aby mohli během výpravy splnit čtvrtý a pátý úkol. Záleží pouze na nich, zda během výpravy vypracují i ostatní úkoly, nebo zda si budou psát do bloku poznámky, které doma do listu přepíší.

Během výpravy lázeňskými lesy mohou žáci sbírat listy, které si založí, vylisují a vytvoří si herbář rostlin. Sbírat se mohou také přírodniny, které pak umístí na výstavku. Stromy jsou vhodné k vyzkoušení techniky frotáže.

Minizoo u rozhledny Diana je vhodná k pozorování zvířat, žáci zde mají možnost vidět poníky, kamerunské kozy, čínská prasátka a pávy. Na základě domluvy mohou zvířata i krmit. Na lesní cestě nad Dianou se mohou žáci věnovat herním aktivitám, které podporují důvěru. Žáci utvoří dvojice, jeden z dvojice má zavřené či zavázané oči a druhý ho naviguje. Po chvíli se vymění.

Četba pověsti o poustevníkovi Linhartovi může vyústit v debatu o výčitkách svědomí a o tom, že každý čin má své následky.

9.3 NÁMĚTY DO DALŠÍCH HODIN

Hodinu českého jazyka navrhuji věnovat místním pověstem, pokud ještě žáci všechny neslyšeli (založení města, poustevník Linhart, kočka barona Lützowa, vznik Vřídla).

V matematice mohou žáci pomocí provázku a plánu spočítat délku trasy, kterou ušli.

Na základě vzorníku, který si žáci v lese vytvořili, aby věděli, co všechno se dá při malování využít, si mohou na hodinu výtvarné výchovy přinést různé přírodní materiály, kterými budou malovat.

10 VÝPRAVA Č. 6 - PAMÁTKY V POVĚSTECH A PŘÍBĚZÍCH

cíl:

Žák interpretuje pověsti spjaté s památkami města.

Žák spolupracuje ve skupině.

délka trvání:

2 - 3 vyučovací hodiny

pomůcky:

psací potřeby, blok, tvrdé desky, rozstříhané pověsti, plánek města

metody:

práce s textem, vyprávění, rozhovor

mezipředmětové vztahy:

český jazyk, výtvarná výchova

10.1 POPIS VÝPRAVY

Výprava začíná v parku na Divadelním náměstí, kde si žáci vylosují část jedné z pověstí. Pověstí je pět (příloha č. 10) a jsou rozstříhané na několik částí podle počtu žáků tak, aby utvořili 4 – 5 členné skupiny. Pověsti jsou odlišené barevně, aby se skupiny našly.

Skupiny seznámí spolužáky s názvy svých pověstí a s učitelovou pomocí si místa či památky z pověstí ukážou na plánu města. Skupiny si své pověsti přečtou a rozhlédnou se kolem sebe. Ta skupina, jejíž památka je na dohled, převypráví ostatním svou pověst. Z parku je vidět Jelení skok, začne tudíž skupina s příběhem o založení Karlových Varů.

Podél řeky pokračuje cesta přes Jánský most a Tržiště k Zámeckým lázním, kde svou pověst převypráví skupina s textem u Duchu pramenů, jehož reliéf se nachází v interiéru lázní. Reliéf není veřejně přístupný, učitel ho žákům ukáže na obrázku. Naproti lázním stojí Vřídelní kolonáda s Vřídlem, u kterého žáci vyslechnou pověst o jeho vzniku a vzniku dalších západočeských lázní.

Kolem kostela sv. Máří Magdalény stoupá cesta Kolmou ulicí do sadů Jeanna de Carro, vedle kterých stojí pověstná vila Lützow se zahradou, kterou zdobí několik zvířecích plastik. V zahradě stojí na podstavci socha kočky, kterou spolužákům představí čtvrtá skupina. Žáci si vilu se zahradou prohlédnou a vyhledají další zvířata.

V sadech Jeanna de Carro přepraví pověst o poustevníkovu Linhartovi poslední skupina. Zříceninu kostela sv. Linharta ukáže skupina ostatním na plánu města, protože se nachází v lázeňských lesích a z města není vidět. Stezkou Jeanna de Carro a navazující Ondřejskou ulicí vede cesta kolem bazénu serpentinami k hotelu Thermal, kde výprava končí.

Žáci si v průběhu výpravy dělají poznámky k pověstem, které jim představí spolužáci, a doma vypravují pracovní list (příloha č. 9).

Tato výprava se věnuje výhradně místům z pověstí a je založena na výkladu žáků. Učitel jim v případě potřeby pomáhá a doplňuje je.

Na výpravu navazuje hodina výtvarné výchovy. Žáci na velký plakát nakreslí zjednodušený plán města, do kterého zakreslí místa a památky z pověstí. Ke každému obrázku místa či památky nalepí složený text příslušné pověsti.

10.2 POPIS ÚKOLŮ

1. úkol

Žáci vytvoří na základě svých znalostí a informací z výpravy pojmovou mapu vztahující se k pojmu „pověst“.

2. úkol

Žáci uvedou města, jejichž základy podle pověsti vytvořili trpaslíci. Informaci se dozví během výpravy od spolužáků.

3. úkol

Žáci napíší, čím je zvláštní Lützowova vila, kterou si prohlédnou během výpravy.

4. úkol

Podle sebe doplní žáci věty o poustevníku Linhartovi a o Duchovi pramenů. Vychází přitom z informací z výpravy.

5. úkol

Žáci si vyberou jednu z pověstí a ztvární ji pomocí obrázku.

6. úkol

Žáci napíšou vlastní vymyšlený příběh o některé z karlovarských památek.

ZÁVĚR

Cílem mé práce bylo představit karlovarské památky, navrhnout vhodné výpravy po památkách pro 1. stupeň ZŠ a vytvořit k nim pracovní listy.

Navrhla jsem celkem šest výprav, z nichž první výprava je zaměřená na památky v centru města a druhá klade důraz na orientaci podle plánu. Třetí výprava nazvaná „Po stopách Karla IV“ je tematicky zaměřená na místa a památky, které s panovníkem souvisejí. Čtvrtá výprava „Na stopě slavným návštěvníkům města“ se věnuje některým slavným návštěvníkům a místům, která jejich pobyt připomínají. Pátá výprava je věnovaná památkám v lázeňských lesích a je při ní kladen důraz na poznávání přírody. Poslední výprava s názvem „Památky v pověstech a příbězích“ se věnuje pověstem spjatým s karlovarskými památkami a je založena na výkladu samotných žáků.

Cíl považuji za splněný. Při jeho plnění jsem se navíc dověděla mnoho nových a zajímavých informací, což považuji za velký osobní přínos. Díky realizaci Výpravy č. 1 v praxi jsem si také ověřila zájem žáků o místní památky a jejich historii. Zároveň jsem se přesvědčila o tom, že je velmi praktické dát žákům pracovní list jen k nahlédnutí a při výpravách je nechat zapisovat poznámky do bloku, proto tuto pomůcku využívám i v dalších výpravách.

Doufám, že mnou navržené výpravy a pracovní listy přispějí k podpoře výuky učiva o místním regionu na základních školách.

ABSTRACT

Diploma thesis deals with sightseeing tours in Karlovy Vary at primary school and is divided into two parts.

The theoretical part deals with local region in the primary education curriculum and its occurrence in educational programs. It also devotes organizational forms and teaching methods in education of science and homeland studies. It focuses on Carlsbad sights.

The practical part contains several ideas for Carlsbad sightseeing's. One of them was implemented in practice. Sightseeing's are supplemented with worksheets and some ideas for lessons.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek č. 1: Mlýnská kolonáda	I
Obrázek č. 2: Sadová kolonáda	I
Obrázek č. 3: Tržní kolonáda	II
Obrázek č. 4: Vřídlo	II
Obrázek č. 5: Reliéf o objevení pramenů	II
Obrázek č. 6: Duch pramenů	III
Obrázek č. 7: Císařské lázně (Lázně I)	III
Obrázek č. 8: Hotel Imperial	IV
Obrázek č. 9: Hotel Thermal	IV
Obrázek č. 10: Hlavní pošta	V
Obrázek č. 11: Městské divadlo	V
Obrázek č. 12: Zámecká věž	VI
Obrázek č. 13: Kostel sv. Lukáše	VI
Obrázek č. 14: Kostel sv. Máří Magdalény	VII
Obrázek č. 15: Kostel sv. Petra a Pavla	VII
Obrázek č. 16: Sloup Nejsvětější Trojice	VIII
Obrázek č. 17: Detail Hotelu Felix Zawojski	VIII
Obrázek č. 18: Mozaika na domě Pasteur	IX
Obrázek č. 19: Dům Petr	IX
Obrázek č. 20: Ve Dvořákových sadech	X
Obrázek č. 21: U ódy na Vřídlo	X
Obrázek č. 22: Na slunečních hodinách	X
Obrázek č. 23: Poměřování u domu Elefant	X

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA č. 1: Obrázky památek.....	I
PŘÍLOHA č. 2: Pracovní list.....	X
PŘÍLOHA č. 3: Vyplněný pracovní list.....	XIII
PŘÍLOHA č. 4: Fotodokumentace 1. výpravy.....	XVI
PŘÍLOHA č. 5: Plánek města.....	XVIII
PŘÍLOHA č. 6: Pracovní list.....	XX
PŘÍLOHA č. 7: Pracovní list.....	XXIII
PŘÍLOHA č. 8: Pracovní list.....	XXVI
PŘÍLOHA č. 9: Pracovní list.....	XXVIII
PŘÍLOHA č. 10: Pověsti.....	XXX

POUŽITÉ ZDROJE

Seznam literatury

BURACHOVIČ, Stanislav. *Karlovy Vary a jejich vlastivědné písemnictví: průvodce světem carlovarensií*. Karlovy Vary: Státní okresní archiv Karlovy Vary, 2000. Malé karlovarské monografie, sv. 1. ISBN 80-238-5363-5.

BURACHOVIČ, Stanislav. *Karlovy Vary krok za krokem: Procházka lázeňským městem*. 2., upr. a rozš. vyd. Karlovy Vary: Promenáda, 2000. ISBN 80-86092-26-7.

BURACHOVIČ, Stanislav. *Nepostradatelný průvodce Karlovými Vary a okolím*. Karlovy Vary: ALHA, 1997. ISBN 80-902369-0-1.

BURACHOVIČ, Stanislav; WIESER, Stanislav. *Karlovy Vary: nejslavnější české lázně*. Praha: Knihcentrum, 1998. ISBN 80-86054-32-2.

BUREŠOVÁ, Hana. *Památky karlovarského kraje v bájích a pověstech*. Karlovy Vary: Karlovarský kraj, 2003.

DANIHELKOVÁ, Hana; MALÝ, Radek. *Člověk a jeho svět 3*. Olomouc: Prodos, 2007. ISBN 978-80-7230-189-8.

DANIHELKOVÁ, Hana; MALÝ, Radek. *Člověk a jeho svět 3: pracovní sešit*. Olomouc: Prodos, 2007. ISBN 978-80-7230-190-4.

JÁSEK, Jiří. Barokní stavitelé Dientzenhoferové: Zajímavosti o kostele Sv. Máří Magdalény v Karlových Varech. In: *XIX. Historický seminář Karla Nejdla: Sborník přednášek*. Karlovy Vary: Klub přátel Karlových Varů, 2010, s. 92-97.

JÁSEK, Jiří. Kostel sv. Ondřeje v Karlových Varech. In: *XV. Historický seminář Karla Nejdla: Sborník přednášek*. Karlovy Vary: Klub přátel Karlových Varů, 2006, s. 71-73.

KNOFLÍČEK, Zdeněk. *Krásy karlovarského kraje*. Plzeň: NAVA, 2008. ISBN 978-80-7211-287-6.

KOLEČKO, Jiří. *Karlovarský kraj*. Praha: Freytag & Berndt, 2003, s. 58-59. ISBN 80-7316-033-1.

KOL. *Karlovy Vary: město lázní a pramenů*. Karlovy Vary: Mirror Promotion, 2007. ISBN 978-80-254-0808-7.

KOL. *Vzdělávací program Národní škola: vzdělávací program pro 1. - 9. ročník základního vzdělávání*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1997. ISBN 80-04-26 683-5.

KOL. *Vzdělávací program Obecná škola: pojetí obecné školy: učební osnovy obecné školy*. 4., upr. vyd. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-106-1.

KOL. *Vzdělávací program Základní škola*. Praha: Fortuna, 1996. ISBN 80-7168-337-X.

KUČA, Karel; ZEMAN, Lubomír. *Památky karlovarského kraje: koncepce památkové péče v Karlovarském kraji*. Karlovy Vary: Karlovarský kraj, 2006. ISBN 80-239-7652-4.

KUČERA, Jaroslav; HOMOLOVÁ, Marie. *Karlovy Vary*. Praha: BETA, 2007. ISBN 978-80-7306-300-9.

NELEŠOVSKÁ, Alena; SPÁČILOVÁ, Hana. *Didaktika primární školy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2005. ISBN 80-244-1236-5.

MATUŠKOVÁ, Alena. *Místo, kde žijeme*. Praha: Nakladatelství České geografické společnosti, 2010. ISBN 978-80-86034-76-8.

MATUŠKOVÁ, Alena. *Místo, kde žijeme: soubor pracovních listů*. Praha: Nakladatelství České geografické společnosti, 2010. ISBN 978-80-86034-81-2.

MATUŠKOVÁ, Alena; ŠMOLÍKOVÁ, Božena. *Lidé a čas*. Praha: Septima, 2011. ISBN 978-80-7216-289-5.

MATUŠKOVÁ, Alena; ŠMOLÍKOVÁ, Božena. *Lidé a čas: pracovní sešit*. Praha: Septima, 2011. ISBN 978-80-7216-290-1.

NOVOTNÝ, Lukáš. *Karlovy Vary*. Praha-Litomyšl: Paseka, 2007. Zmizelé Čechy. ISBN 978-80-7185-798-3.

PIKAL, Kamil; VESSEL, Michal. *The Jewish Sights in Karlovy Vary and its surroundings*. Carlsbad: The Jewish Community, 2004.

POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech: K-O: 2. díl*. Praha: Academia, 1978.

PODROUŽEK, Ladislav. *Úvod do didaktiky prvouky přírodovědy pro primární školu*. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2003. ISBN 80-86473-45-7.

REISER, Pavel. *Karlovy Vary- lesní promenády: procházky lázeňskými lesy*. Karlovy Vary: Promenáda, 1997. ISBN 80-86092-04-6.

SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika*. 2., rozšířené a aktualizované vydání. Praha: Grada, 2007, s. 185. ISBN 978-80-247-1821-7.

SPURNÁ, Iva. *Krušné hory a Karlovarsko*. Brno: Computer Press, 2008. Kam na víkend. ISBN 978-80-251-2052-1.

ŠMÍD, Zdeněk. *300 let Grandhotelu Pupp 1701-2001*. Karlovy Vary: Promenáda, 2001.

VALIŠOVÁ, Alena; KASÍKOVÁ, Hana. *Pedagogika pro učitele. 2.*, rozš. vyd. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3357-9.

VAVRDOVÁ, Alena. *Didaktika vlastivědy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009. Skripta. ISBN 978-80-244-2263-3.

ZEMAN, Lubomír. *Karlovy Vary: Architektura baroka a klasicismu 1650-1850*. Karlovy Vary: Klub Za krásné Karlovarsko, 2006. ISBN 978-80-254-2815-3.

ZEMAN, L.; KUČA, K.; KUČOVÁ, V. *Západočeský lázeňský trojúhelník: západočeské lázně vybrané k nominaci na zápis do seznamu světového dědictví UNESCO*. Karlovy Vary: Karlovarský kraj, 2008. ISBN 978-80-87104-30-9.

ZÍDKOVÁ, Anna. *Fellner a Helmer v Karlových Varech*. Karlovy Vary: Karlovarské muzeum, 1997. Dějiny a příroda Karlovarska, 2. svazek.

Internetové zdroje

Becherova vila - Vítejte. *Galerie umění Karlovy Vary* [online]. Karlovarský kraj [cit. 2012-04-17]. Dostupné z: <http://archiv.becherovavila.cz/>

BURACHOVIČ, Stanislav. Stanislav Burachovič - Genius loci Karlových Varů: Putování za skrytým tajemstvím nejslavnějších českých lázní. BURACHOVIČ, Stanislav. *Památky a příroda Karlovarska* [online]. Památky a příroda Karlovarska, © 2009-2012 [cit. 2012-04-13]. Dostupné z: <http://www.pamatkyapriodakarlovarska.cz/stanislav-burachovic-genius-loci-karlovych-varu/>

BURACHOVIČ, Stanislav. Kouzelná harfa | KKV. *Krajská knihovna Karlovy Vary | KKV* [online]. [cit. 2012-04-24]. Dostupné z: <http://www.knihovna.kvary.cz/cs/pro-navstevniky/knihovna/oddeleni-regionalnich-fondu/kouzelnaharfa.html#vznikKV>

Galerie umění Karlovy Vary [online]. [cit. 2012-04-14]. Dostupné z: <http://www.galeriekvary.cz/>

Harmonogram. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. MŠMT, © 2006 [cit. 2012-02-05]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolskareforma/harmonogram>

Historie Zámeckých Lázní. *Zámecké Lázně* [online]. Eden Group, © 2012 [cit. 2012-04-24]. Dostupné z: <http://www.zamecke-lazne.cz/historie-zameckych-lazni>

Karlovy Vary - Alžbětiny lázně (Lázně V). VYČICHLO, Jarda. *Památky a příroda Karlovarska* [online]. Památky a příroda Karlovarska, © 2009-2012 [cit. 2012-04-08].

Dostupné z: <http://www.pamatkyapriodakarlovarska.cz/karlovy-vary-alzbetiny-lazne-lazne-v/>

Karlovy Vary - kříž na Petrově výšině. VYČICHLO, Jarda. *Památky a příroda Karlovarska* [online]. Památky a příroda Karlovarska, © 2009-2012 [cit. 2012-04-14]. Dostupné z: <http://www.pamatkyapriodakarlovarska.cz/karlovy-vary-kriz-na-petrove-vysine/>

Karlovy Vary - lesní pobožnost. VYČICHLO, Jarda. *Památky a příroda Karlovarska* [online]. Památky a příroda Karlovarska, © 2009-2012 [cit. 2012-04-14]. Dostupné z: <http://www.pamatkyapriodakarlovarska.cz/karlovy-vary-lesni-poboznost/>

Karlovy Vary - pravoslavný kostel sv. Petra a Pavla. VYČICHLO, Jarda. *Památky a příroda Karlovarska* [online]. Památky a příroda Karlovarska, © 2009-2012 [cit. 2012-04-13]. Dostupné z: <http://www.pamatkyapriodakarlovarska.cz/karlovy-vary-pravoslavny-kostel-sv-petra-a-pavla/>

Karlovy Vary - Vojenský lázeňský ústav. VYČICHLO, Jarda. *Památky a příroda Karlovarska* [online]. Památky a příroda Karlovarska, © 2009 - 2012 [cit. 2012-04-10]. Dostupné z: <http://www.pamatkyapriodakarlovarska.cz/karlovy-vary-vojensky-lazensky-ustav/>

Krejčí Felix Zawojski. *Hotel Felix Zawojski* [online]. Hotel Felix Zawojski, © 2009 [cit. 2012-04-13]. Dostupné z: <http://www.felixzawojski.cz/history/biography/>

Krypta kostela. *Správa přírodních léčivých zdrojů a kolonád* [online]. Správa přírodních léčivých zdrojů a kolonád, © 2010 [cit. 2012-04-13]. Dostupné z: <http://www.splzak.cz/cs/exkurzni-trasy/krypta-kostela.html>

Legenda o založení Karlových Varů. *Informační portál Karlovarského kraje* [online]. Karlovarský kraj [cit. 2012-04-25]. Dostupné z: <http://cestovani.kr-karlovarsky.cz/cz/pronavstevniky/Zajimavosti/Krajvbajichapovestech/Stranky/KarlovyVary.aspx>

Muzea a galerie: Krajské muzeum Karlovarského kraje, Muzeum Karlovy Vary. *Vítejte v Karlových Varech - nejslavnějším lázeňském městě České republiky* [online]. Infocentrum města Karlovy Vary [cit. 2012-04-14]. Dostupné z: <http://www.karlovyvary.cz/cz/muzea-galerie>

O galerii. *Městská galerie Karlovy Vary* [online]. [cit. 2012-04-17]. Dostupné z: <http://www.mgkv.cz/index.php/cz/o-galerii>

O kočce barona Lützowa. *Informační portál Karlovarského kraje* [online]. Karlovarský kraj [cit. 2012-04-24]. Dostupné z: <http://cestovani.kr-karlovarsky.cz/cz/pronavstevniky/Zajimavosti/Krajvbajichapovestech/Stranky/KarlovyVaryvila.aspx>

Podzemí Vřídla. *Správa přírodních léčivých zdrojů a kolonád* [online]. © 2010 [cit. 2012-04-02]. Dostupné z: <http://www.splzak.cz/cs/exkurzni-trasy/podzemi-vridla.html>

Poustevník Linhart. *Informační portál Karlovarského kraje* [online]. Karlovarský kraj [cit. 2012-04-24]. Dostupné z: <http://cestovani.kr-karlovarsky.cz/cz/pronavstevniky/Zajimavosti/Krajvbajichapovestech/Stranky/KarlovyVaryLihhart.aspx>

Prameny v Karlových Varech. *Správa přírodních léčivých zdrojů a kolonád* [online]. © 2010 [cit. 2012-04-02]. Dostupné z: <http://www.splzak.cz/cs/prameny/5-prameny-v-karlovych-varech.html>

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007. [cit. 2012-02-05]. Dostupné z: http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf

PŘÍLOHY

příloha č. 1: obrázky karlovarských památek

Obrázek č. 1: Mlýnská kolonáda

zdroj: vlastní fotografie

Obrázek č. 2: Sadová kolonáda

zdroj: vlastní fotografie

Obrázek č. 3: Tržní kolonáda
zdroj: vlastní fotografie

Obrázek č. 5: Reliéf o objevení pramenů
zdroj: vlastní fotografie

Obrázek č. 4: Vřídlo
zdroj: vlastní fotografie

Obrázek č. 6: Duch pramenů
zdroj: <http://www.edengroup.cz/zamecke-lazne>

Obrázek č. 7: Císařské lázně (Lázně I)
zdroj: vlastní fotografie

Obrázek č. 8: Hotel Imperial

zdroj: <http://www.karlovyvary.cz/cz/lazenske-historicke-budovy-kolonady>

Obrázek č. 9: Hotel Thermal

zdroj: <http://www.karlovyvary.cz/cz/vice-historie>

Obrázek č. 10: Hlavní pošta

zdroj: vlastní fotografie

Obrázek č. 11: Městské divadlo

zdroj: vlastní fotografie

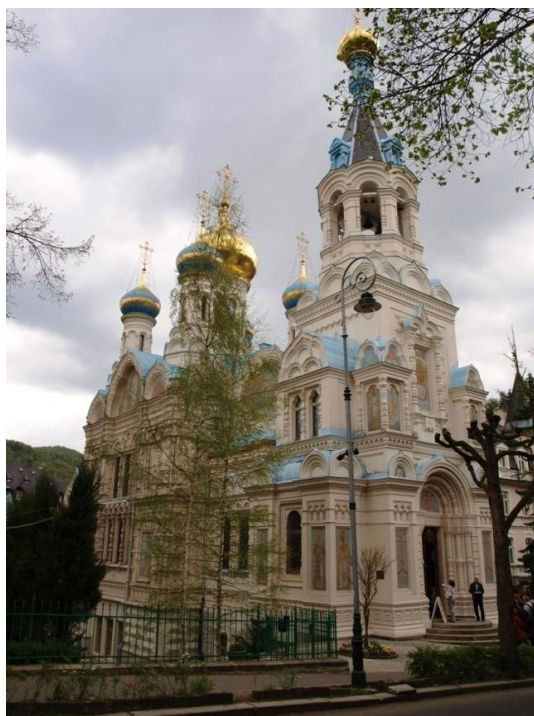
Obrázek č. 12: Zámecká věž
zdroj: vlastní fotografie

Obrázek č. 13: Kostel sv. Lukáše
zdroj: vlastní fotografie

Obrázek č. 14: Kostel sv. Máří Magdalény
zdroj: vlastní fotografie

Obrázek č. 15: Kostel sv. Petra a Pavla
zdroj: vlastní fotografie

Obrázek č. 16: Sloup Nejsvětější Trojice
zdroj: vlastní fotografie

Obrázek č. 17: Detail Hotelu Felix Zawojski
zdroj: vlastní fotografie

Obrázek č. 18: Mozaika na domě Pasteur
zdroj: vlastní fotografie

Obrázek č. 19: Dům Petr
zdroj: vlastní fotografie

Jméno:

Výprava za historií města

1.

Srovnaj fotografii a současnost. Co se změnilo?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Opiš letopočet napsaný pod hodinami.

Napiš arabskými číslicemi, v jakém roce byla Hlavní pošta postavena?

Nápověda M = 1000 IV = 4
 D = 500
 C = 100

2.

Po kom jsou tyto sady pojmenovány?

Jaký památný strom zde roste?

- a) Dub letní
- b) Platan javorolistý
- c) Lípa srdčitá

Vedle sadů se nachází kolonáda.

3.

Prameny Skalní, Libuše, Kníže Václava, Rusalka a Mlýnský jsou součástí

.....
.....
Kolik je soch na střešních terasách a co představují?

4.

Co se nachází nad pramenem Karla IV.?

- a) reliéf o objevení města b) plánek města c) socha Karla IV.

Sloup Nejsvětější Trojice byl postaven v roce jako

.....
.....

5.

Nejteplejší pramen o teplotě 72°C je:

- a) Hadí b) Tržní c) Vřídlo

Komu je tento kostel zasvěcen ?

- a) sv. Anežce b) sv. Barboře c) sv. Máří Magdaleně

Vypiš karlovarské kolonády.

.....
.....
.....
.....

6.

Napiš k obrázkům, co je to za památky.

Obrázky dostupné z: <http://www.karlovyvary.cz/cz/cirkevni-stavby>; vlastní fotografie

příloha č. 3: vyplněný pracovní list

Výprava za historií města

Jméno: NATÁLKA NENKO

1. Srovnej fotografii a současnost. Co se změnilo?

stany, fontána,

Opiš letopočet napsaný pod hodinami. MDCGCCIV

Napiš arabskými číslicemi, v jakém roce byla Hlavní pošta postavena? 1904

Nápověda M = 1000 IV = 4
D = 500
C = 100

2. Po kom jsou tyto sady pojmenovány? Dvařákovi sady.

Jaký památný strom zde roste?

- a) Dub letní
- b) Platan javorolistý
- c) Lípa srdčitá

Vedle sadů se nachází Sadová kolonáda.

3. Prameny Skalní, Libuše, Kníže Václava, Rusalka a Mlýnský jsou součástí Kamenní kolonády - Mlýnské kolonády

Kolik je soch na střešních terasách a co představují? 12 a představují dvanačt měsíců

4.

Co se nachází nad pramenem Karla IV.?

- a) reliéf o objevení města b) plánek města c) socha Karla IV.

Sloup Nejsvětější Trojice byl postaven v roce 1716 jako poděkování
že se městu vyhnula morová nemoc.

5.

Nejteplejší pramen o teplotě 72°C je:

- a) Hadí b) Tržní c) Vřídlo

Komu je tento kostel zasvěcen ?

- a) sv. Anežce b) sv. Barboře c) sv. Máří Magdaleny

Vypiš karlovarské kolonády.

Kamená kolonáda, Dřevěná kolonáda,
Vřídelní kolonáda, Sadová kolonáda,
Lázeňská kolonáda, Skáňská kolonáda

6.

Napiš k obrázkům, co je to za památky.

kostel sv. Máří Magdaleny Mlýnská kolonáda

Lázně I.

Lázně I.

7.

Napiš, co nového a zajímavého ses dnes dozvěděl/a a co se ti na vycházce líbilo.

Dozvěděl jsem se, že se Thermal dřív lidem nelíbilo, když se postavili, ale po čase si na něj lidé zvykli. Pošta byla postavena v roce 1904. Navštívili jsme Dvořákovi sady. Byla tu i jeho socha a platan. Byli tu sadové i hadí prameny, i pamínkové - mě domy jako hřbitov Americký, Astorův, Dív Lili, Dív Prstevny, hotel Kavojský, Elefant. Byl tu pramen Svoboda, Líbůše, Knížka Václavův, Busalka, Mlýnský, Křehký, Lázeňský Dolní, Karla IV. Viděli jsme Moravský sloup, který byl postaven jako poděkování za to, že se do Ji. Čech nedostaly šarlatá nemoc. Byli jsme u Křídelní fontány. Byl tu místní Bureš, který nechal postavit káčku a kamínka kříží jsou dva plošiny. Byl tu kostel sv. Máří Magdaleny. Byli jsme u slunečních hodin.

Pak byli doma naši krásní výpravi.

příloha č. 4: fotodokumentace výpravy č. 1

Obrázek č. 20: Ve Dvořákových sadech

Obrázek č. 21: U ódy na Vřídlo

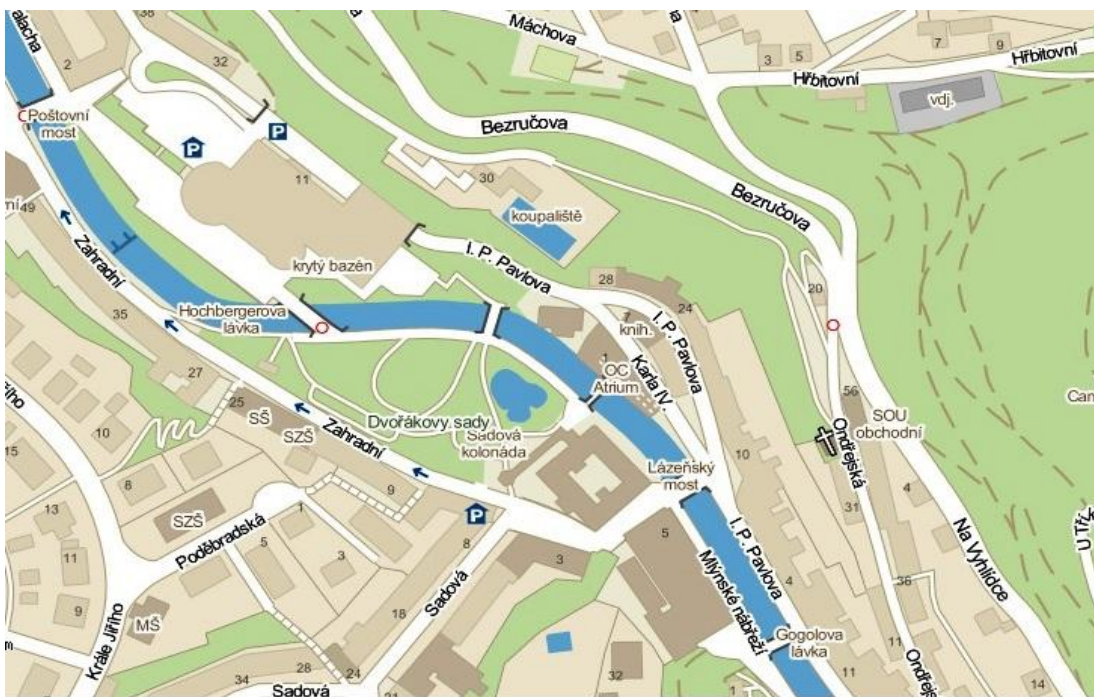

Obrázek č. 22: Na slunečních hodinách

Obrázek č. 23: Poměřování u domu Elefant

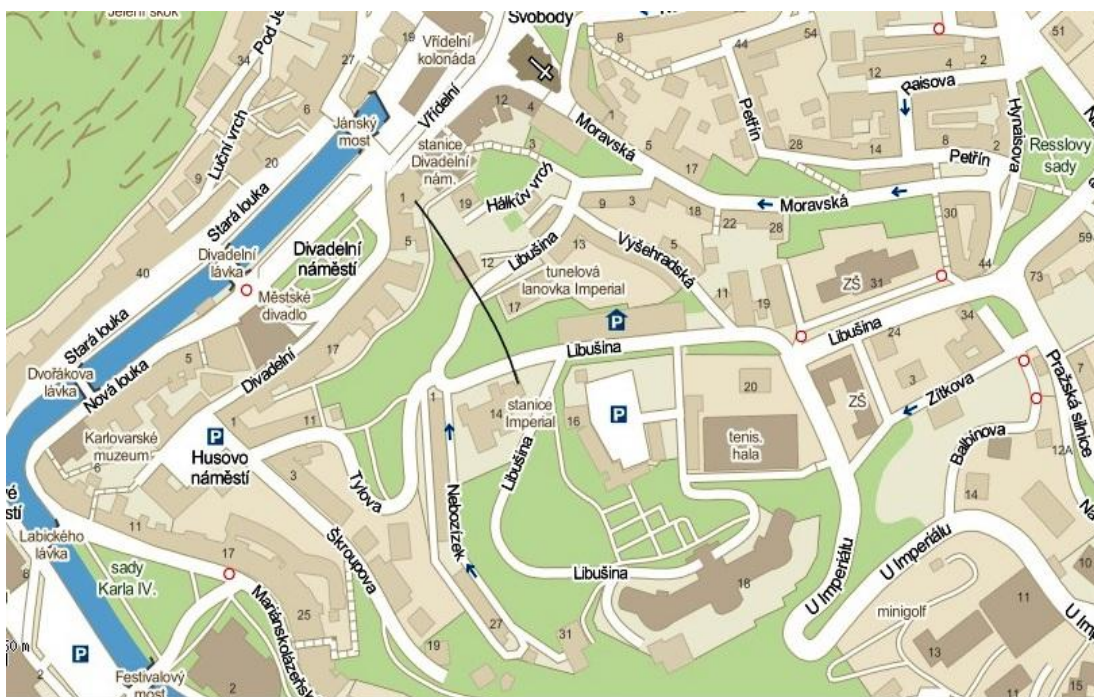
příloha č. 5: pláněk města

zdroj: <http://mapy.cz/#x=12.881121&y=50.228085&z=15&c=2-3-8-14-15-25-27-28-30-t>

zdroj: <http://mapy.cz/#x=12.886945&y=50.224485&z=15&c=2-3-8-14-15-25-27-28-30-t>

zdroj: <http://mapy.cz/#x=12.885232&y=50.220110&z=15&c=2-3-8-14-15-25-27-28-30-t>

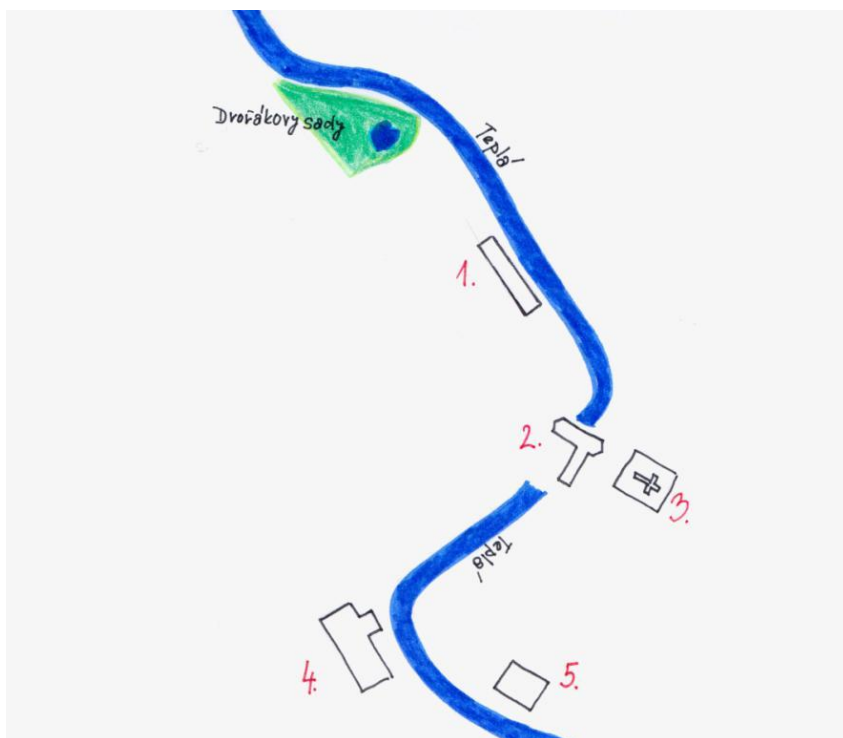

zdroj: <http://mapy.cz/#x=12.885989&y=50.217893&z=15&c=2-3-8-14-15-25-27-28-30-t>

6. Vypiš místa, která nesou jméno Karla IV.

7. Kde najdeme sochy Karla IV.?

8. Pojmenuj budovy vyznačené v plánu.

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

Jméno:

Na stopě slavným návštěvníkům města

1. Seřaď pomíchaná křestní jména podle abecedy. Doplň k nim příjmení a uveď povolání těchto osob.

Petr

Adam

Bohuslav

Johann Wofgang

Bedřich

Friedrich

Ludwig

Antonín

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

2. Opiš název nad dveřmi domu U Tří mouřenínů.

překlad: _____

3. Napiš, komu a proč se staví sochy a pomníky.

4. Urči slovní druhy u názvů domů.

U Dvou mořských panen - _____

Červený orel - _____

5. Vymysli jméno domu, ve kterém bydlíš, a budově školy.

6. Nakresli oblečení, které podle tebe nosil Goethe při návštěvách města (v letech 1785 – 1823).

Na kolika domech jsi viděl/a Goethovu pamětní desku?

7. Jaké hudebné nástroje jsi dnes viděl/a? A kde?

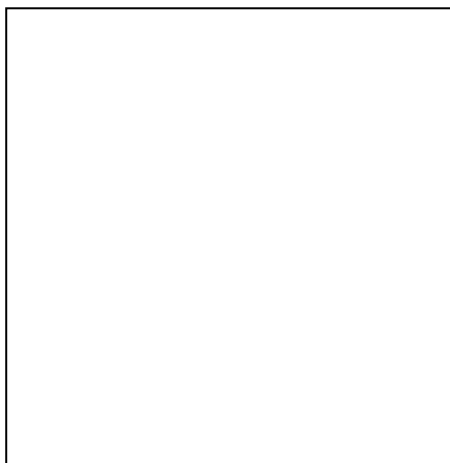
8. Některé památky se uchovávají ve specializovaných zařízeních. Roztříd' následující památky a vepiš je tam, kam patří.

Pokud chceš, přidej k nim další, které bys tam uschoval/a.

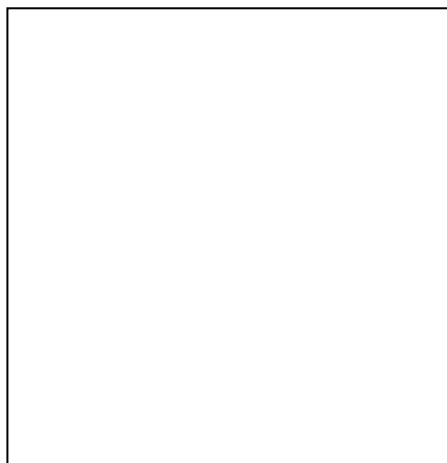
starý dopis Antonína Dvořáka; Goethova vycházková hůl; socha; obraz Petra Velikého; staré fotografie; noty, které napsal Smetana; rukou psaná Óda na Vřídlo;

mince, které tu zapomněl Mickiewicz; časopisy a noviny; kniha, kterou vlastnil Beethoven; Schillerovo pero;

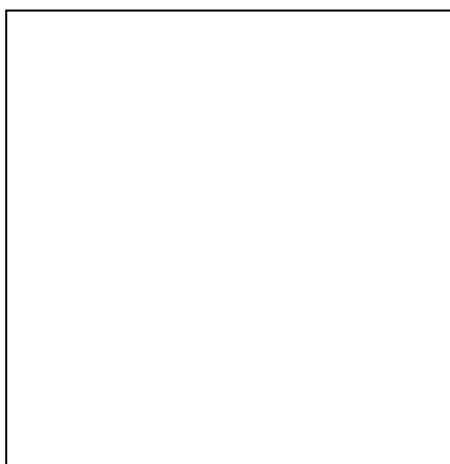
MUZEUM

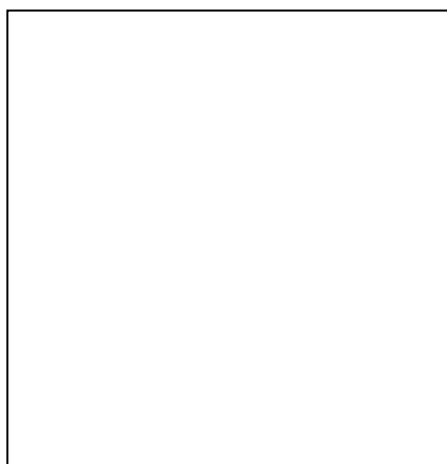
GALERIE

ARCHIV

KNIHOVNA

Výprava č. 5

1. Při orientaci v krajině využívám

2. Naše nejznámější rozhledna se nazývá _____ a má _____ schodů.

Nejvyšší hora České republiky měří _____

Nejvyšší hora našeho kraje měří _____

3. Napiš, o čem je pověst o sv. Linhartovi.

4. Nakresli listy tří rostlin, které jsme si určili, a napiš k nim název.

5. Čím vším se dá v lese malovat? Rozhlédni se kolem sebe a vytvoř si na papíře vzorník barev.

6. Napiš alespoň 5 památek, které jsi viděl/a z Petrovy výšiny nebo Maierova gloriety a které jsi poznal/a.

7. Napiš nebo nakresli, čím se liší kostel sv. Lukáše a kostel sv. Petra a Pavla.

Památky v pověstech a příbězích

1. Doplň pojmovou mapu. Napiš vše, co tě napadne, když se řekne „pověst“.

2. Základy kterých měst vznikly podle pověsti díky trpaslíkům?

3. Čím je zvláštní Lützowova vila?

4. Doplň věty.

Poustevník Linhart _____

Duch pramenů _____

příloha č. 10: pověsti

O vzniku západočeských lázní

„Daleko na severu žil prastarý král trpaslíků se svými syny a početným národem. Podle božího příkazu měli trpaslíci za úkol udržovat pod zemí věčný oheň, kterým byly ohřívány vody, mírnící svým teplem kruté zimy oněch končin a bránící zem před nadvládou ledu. Oheň trpaslíci vytápěli zvláštními kameny, které hořely i pod zemí. Jestliže plamen někdy nedopatřením vyšlehl nad zemský povrch, vznikla sopka.

Před nesčítelnými lety vyslal král své syny do světa, aby i na jiných místech založili a udržovali podzemní ohně. Tři synové přišli na svém putování až do oblasti kolem řeky Ohře a našli zde příhodné kameny k vytápění ohňů.

Nejstarší a nejmoudřejší z nich se usadil v hlubokém údolí, kde podle přesných pokynů otce zazdil pod zemí veliký kotel na ohřívání vody. Kotel svíraly dvě mocné hory a chránily jej tak před převrnutím a celé údolí před vyšlehnutím podzemního plamene. Voda se začala v kotli brzy vařit. Vše, bublá a tryská zde až do dnešních dnů. Voda, která z kotle přetéká a stoupá vzhůru zemskou kůrou, je dnes lidmi nazývána Vřídlem.

Druhý syn odešel se svou družinou dále na jih a našel příhodné místo k zbudování kotle a ohniště v místech dnešních Mariánských Lázní. Postavil kotel tak, jak mu to před odchodem kladl na srdce jeho otec. Protože však kameny nechtěly příliš dobře hořet, přimísil k nim trochu síry. Tím se dopustil velké chyby. Vysoko nad kotel vyšlehl žlutý plamen a způsobil, že voda dostala od sirných par nepříjemný zápach, který si zachovala až dodnes.

Třetí ze synů krále trpaslíků dlouho nemohl najít vhodné místo. Konečně však přišel do končin kolem dnešních Františkových Lázní. Ačkoliv zde mohl kotel s vodou opřít jen na jedné straně o skálu, založil pod ním bezstarostně oheň. Sotva tak učinil, ozvala se mohutná rána a země se otřásla, neboť kotel se převrhl a voda se z něj jen lila. Až do dnešních dnů odtéká zpod země v podobě četných minerálních pramenů. Při zvrácení kotle se do ohniště dostal vzduch, oheň prudce vyšlehl vzhůru, zničil přitom podzemní palác trpaslíků a vyrazil komorní hůrkou, odkud plál dlouhá léta, dokud neshořely všechny ohňové kameny. Od těch dob musí trpaslíci za svou nedbalost obývat tmavé skalní sluje, jimž se říká díry trpaslíků a pečlivě hlídat všechny vody a prameny, aby již nikdy nemohlo dojít k podobnému neštěstí.¹⁰⁵

¹⁰⁵ BURACHOVIČ, Stanislav. Kouzelná harfa | KKV. *Krajská knihovna Karlovy Vary | KKV* [online]. [cit. 2012-04-24]. Dostupné z: <http://www.knihovna.kvary.cz/cs/pro-navstevniky/knihovna/oddeleni-regionalnich-fondu/kouzelnaharfa.html#vznikKV>

Duch pramenů

„Stará legenda praví, že právě v místech současných Zámeckých Lázní odpradávná sídlil tajemný Duch pramenů, který vládl všem karlovarským pramenům, chránil je před vyčerpáním jejich zdrojů i před negativními zásahy přírodních živlů. Tři nejvýznamnější z těchto živlů – oheň, voda a vítr – však stále více a více ohrožovaly zdejší prameny, kterým tak neustále hrozilo nebezpečí naprostého zániku a tím i zániku samotných Karlových Varů.

Proto se Duch pramenů jednoho dne rozhodl k velmi náročnému a nebezpečnému činu, který si skutečně mohl díky své moci a tisícileté moudrosti dovolit pouze on. Zaklel neposlušné a nebezpečné živly do skály, která bývala jeho příbytkem, a sám se uchýlil do podzemí, aby byl svým pramenům co možná nejvíce nablízku. Protože však byl nejenom silný, ale také moudrý, včas si uvědomil, že oheň, voda ani vítr nemohou být zaklety věčně. Proto je každé dvě hodiny vypouští pod svým pečlivým dohledem na svobodu a nechá je chvíli volně působit. Jejich procházka po svobodě začíná tím, že Duch pramenů zapaluje ve Slunečním dvoře oheň, jenž proplouvá oblohou, aby svým dotekem způsobil otřesy skály, která se pomalu otevírá.

S rachotem padajícího kamení uniká ze skály vítr a za mohutného hřmění hromů a světél blesků si radostně užívá své krátké svobody. Poté, co do hry vstupuje živel poslední – voda, vrací se Duch pramenů z podzemí, aby se zjevil uprostřed bazénu v celé své dominantní síle a vrátil všechny živly zpět tam, kam již dávno patří. A tím se opět vrací do Zámeckých Lázní i samotných Karlových Varů klid a mír. Po nebi si klidně plují mráčky a ptáci radostně štěbetají. Minerální prameny tichounce vytékají přinášejíc všem to nejdůležitější – zdraví, neboť lásku si každý musí přinést sám.¹⁰⁶

O kočce barona Lützowa

„Významný občan Karlových Varů, baron August von Lützow, který si nechal ve svahu nad městem postavit nádhernou vilu, byl zřejmě podivínem. Byl znám svými neustálými spory s radními. Byl to on, kdo osadil na místě známém pod názvem Jelení skok sochu kamzíka, údajně na protest s tradovanou pověstí objevení Karlových Varů díky skoku jelena do Vřídla.

Jiný příběh je spjatý se soškou kočky umístěnou pod baronovou vilou. Vypráví se, že po postavení pomníku Karla IV. nedaleko Lützowovy vily v sadu na Vyhlídce si nechal baron na terasu zahradního pavilonu postavit na vysoký podstavec sochu sedící kočky. Původně hleděla kočka ke středu města, později však byla otočena směrem k ulici Na Vyhlídce. Údajně ji výstřední baron

¹⁰⁶ Historie Zámeckých Lázní. *Zámecké Lázně* [online]. Eden Group, © 2012 [cit. 2012-04-24]. Dostupné z: <http://www.zamecke-lazne.cz/historie-zameckych-lazni>

schválně osadil pozadím k městské radnici v údolí, aby zesměšnil radní. Kočka je současně v protipólu s instalovaným pomníkem Karla IV., čímž chtěl baron radnici říci, že je to pro kočku. Do polopusté stráně prý patří kočka, ne císař, navíc ve špatných rozměrech. Další historiky praví, že sochu Karla IV. dal se souhlasem města postavit sám Lützow. S podobným přitakáním radních byla údajně postavena socha kamzíka, šlo prostě jen o důmyslné spiknutí s baronem.

Vila barona Lützowa je jedinou empírovou vilou v Karlových Varech. Udává se, že byla postavena roku 1844 podle projektu berlínského architekta. Baron kolem ní nechal zřídit terasovitou zahradu. Bronzová kočka na umístěná na rondelu vznikla někdy po roce 1858, kdy byl vztyčen v nedalekém sadu pomník Karla IV. Nyní je vila v soukromém vlastnictví.¹⁰⁷

Poustevník Linhart

„Podle pověstí se někdy ve 12. století usídlil v lesích nedaleko Karlových Varů bájný poustevník Linhart. Ten údajně přišel na Karlovarsko až ze vzdálené Itálie, jako kající hříšník Leonardo, který svou sobeckostí v mládí zavinil smrt nevinné dívky. Po zbytek života žil v dnešním lesním zákoutí Linhart a dobrými skutky se snažil odčinit svůj zločin. Stal se vyhledávaným moudrým mužem a léčitелеm. Při léčbě nemocných lidí i zvířat používal karlovarskou termální vodu a byliny. Jeho poustevena prý byla předchůdcem kostela sv. Linharta.

V lesích na severním svahu Abergu u Karlových Varů stávala ve středověku vesnice Obora s románským kostelem sv. Linharta. Kostel byl velmi starého založení, písemné zprávy o něm jsou z roku 1246. Při archeologickém výzkumu v letech 1989 - 2001 byly odkryty ruiny kostela.¹⁰⁸

¹⁰⁷ O kočce barona Lützowa. *Informační portál Karlovarského kraje* [online]. Karlovarský kraj [cit. 2012-04-24]. Dostupné z: <http://cestovani.kr-karlovarsky.cz/cz/pronavstevniky/Zajimavosti/Krajvbajichapovestech/Stranky/KarlovyVaryvila.aspx>

¹⁰⁸ Poustevník Linhart. *Informační portál Karlovarského kraje* [online]. Karlovarský kraj [cit. 2012-04-24]. Dostupné z: <http://cestovani.kr-karlovarsky.cz/cz/pronavstevniky/Zajimavosti/Krajvbajichapovestech/Stranky/KarlovyVaryLihnart.aspx>

Pověst o založení Karlových Varů

„Vypráví se, že Karel IV. kdysi podnikl loveckou výpravu do lesů v hornatých končinách a údolích, kde nyní vyvěrají horké prameny. Zdejší lesy oplývaly zvěří. Při lovu jeden ze psů počal štvát kus divoké zvěře. Při jeho pronásledování spadl do tůně, odkud nyní prudce tryská horká voda. Pes začal bolestí výt. Lovci, kteří uslyšeli psí nárek, přispěchali v domnění, že jej poranila pronásledovaná zvěř.

Podívaná, jež se jim naskytla, je velice udivila. Přistoupili blíže, vytáhli psa z tůně a pak sami ochutnali horkou vodu, jež tolik vyděsila psa. O celé události byl zpraven císař Karel IV., který se pak s četnou družinou vydal k onomu místu, aby tam sám obdivoval nevšední dílo přírody. Za přítomnosti svých lékařů moudrý panovník poznamenal, že takováto horká voda může zažehnat mnohé těžké nemoci a jest velmi užitečná a posilující. Poté vodu sám užil, (říká se, že měl nemocnou nohu) a seznal úlevu a zlepšení. Nad tím se panovník radoval a brzy nařídil, aby celé místo bylo osídleno a kol pramene zřízeny domy.

Místo, na kterém císař užíval vodu, bylo podle údajů tam, kde před časem stávaly obecní lázně a nyní tam vystavěna jest radnice. Při té vyvěrá pramen, jehož voda neprýští příliš prudce a je pouze vlažná. Vypráví se, že před dávnými lety tam býval do skály vytesán stolec, na kterém sedával panovník a byl proto nazýván stolcem císaře Karla.

To místo však již zaniklo a je na něm zbudována radnice. Poté, co jej voda zhojila, dal císař Karel na onom místě postavit nové městečko. Chtěl je také opevnit zdí, leč jeho plány byly zkříženy jinými naléhavými událostmi. Že tomu tak bylo, o tom až dodnes svědčí četné zbytky opevňovacího zdíva, které lze spatřit pod Jelením kamenem. Na Jelením kamenu lze rovněž najít mnohé propadlé sklepní klenby. Staří obyvatelé říkají, že císař Karel měl v úmyslu postavit na zmíněné hoře hrad k opevnění Karlových Varů. I pojmenování městečka upomíná na svého objevitele – je nazýváno lázně císaře Karla, Karlovy Vary."¹⁰⁹

¹⁰⁹ Legenda o založení Karlových Varů. *Informační portál Karlovarského kraje* [online]. Karlovarský kraj [cit. 2012-04-25]. Dostupné z: <http://cestovani.kr-karlovarsky.cz/cz/pronavstevniky/Zajimavosti/Krajvbajichapovestech/Stranky/KarlovyVary.aspx>